

Tarihi Belgeler

ANADOLU'DA İÇİLECEK SULAR
Müderris Nazmi Asaf
-Vefiyât Üzerinde Mühim Bir Âmildir-

Günümüz Türkçesine Çevirenler

Ökkeş NARİNÇ* - Hülya KURT** - Başak Ceren
ASKER*** -Burcu ŞENTÜRK**** - Eyüp Can ÜNAL*****

Öz: Bu çalışma 1926 yılında Müderris Nazmi Asaf tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada “Anadolu’da İçilecek Sular” başlığı ile suyun insan sağlığı, özellikle de çocuk sağlığı üzerinde ne denli etkili olduğu ele alınmıştır. Başlık çerçevesinde çalışma, saha olarak “İstanbul, Afyonkarahisar, Konya, Karaman, Niğde, Kayseri, Sivas, Tokat, Amasya, Çorum, Bozok ve Kırşehir” yerleşimlerini kapsamaktadır. Söz konusu şehir ve kasabaların su ihtiyaçlarını nereden ve nasıl karşıladığı ilgili yerlere ziyaretlerde bulunularak yerinde tespit edilmiştir. Bu tespitler Darülfünun bünyesinde oluşturulan bir bilim heyeti ile gerçekleştirilmiştir. Heyet, ilgili şehir ve kasabalara ziyaretlerinde yanlarında, su analizi yapabilecekleri portatif bir laboratuvar ve kimyasallar da bulundurmışlardır. Yapılan incelemeler ve analizlerde söz konusu yerleşim yerlerinde kullanılan suların kirli sularla karıştığı, bu nedenle bölge sakinlerinde Humma-yı Tifo-Dizanteri-Bağırsak Solucanı gibi hastalıklar görüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, adı geçen bölgelerde yaşayan çocukların ölümlerine de bu hastalıkların neden olduğu ifade edilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ülke nüfusunu etkileyen bu olumsuz durumun nedenleri de ortaya konmuştur. Suların kirlenmesine, buna bağlı olarak söz konusu hastalıkların ortaya çıkmasına gerekçe olarak belediyelerin dikkatsizliği vurgulanmış, suların kaynağından taşınması usullerinde belediye çalışanlarının özensizlikleri de ifade edilmiştir.

* Dr. Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ABD., onarinc@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9486-8956.

** hulyakurt@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9933-5235.

*** basakasker@outlook.com, ORCID: 0000-0003-2960-9154.

**** senturkburcu34@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3201-5058.

***** ecuecu66@gmail.com, ORCID:0000-0003-4245-2884.

Suların kirlenmesinin nedenleri arasında belediyelerin yetersiz faaliyetlerinin yanında tarımsal sulama nedeniyle içme sularına kükürt, azot, nitrit vb. kimyasal maddelerin karışması gösterilmiştir. Elbette bu durum içme sularındaki kirliliğin ortaya konulması yanında ilgili bölgelerde tarımsal üretimin de yoğun bir şekilde gerçekleştirildiğini de göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Nazmi Asaf, İçme Suyu, Çocuk Ölümleri, Tifo, Dizanteri, Kirli Su, Kükürt, Azot, Nitrit.

DRINKING WATERS IN ANATOLIA

Abstract: This study was written by Muderris Nazmi Asaf in 1926. In the study, entitled "Drinking Waters in Anatolia", the effects of water on human health, especially on children's health, is discussed. Within the framework of the title, the study covers the settlements of "Istanbul, Afyonkarahisar, Konya, Karaman, Nigde, Kayseri, Sivas, Tokat, Amasya, Corum, Bozok and Kırşehir". From where and how these cities and towns meet their water needs is determined throughout the visits that were made to the relevant places. These determinations were made with a scientific committee formed within the Darulfunun. During their visits to the relevant cities and towns, the delegation also kept a portable laboratory and chemicals for water analysis. In the examinations and analyses, it has been determined that the water used in the settlements in question mixed with the polluted waters; therefore, diseases such as Fever, Typhoid, Dysentery, Intestinal Worm were seen in the residents of the region. In addition, it was stated in the study that these diseases caused the death of children living in the aforementioned regions. The reasons for this negative situation that affected the population of the country in the first years of the Republic were also revealed. The carelessness of the municipalities was emphasized as the reason for the water pollution and the emergence of the diseases in question as a result, and the carelessness of the municipal employees in the methods of transporting the water from the source were also expressed. Among the causes of water pollution are the inadequate activities of municipalities, as well as the use of sulfur, nitrogen, nitrite, etc. in drinking water due to the agricultural irrigation. Of course, this situation shows that besides revealing the pollution in drinking water, agricultural production was carried out intensively in the relevant regions.

Key Words: Nazmi Asaf, Drinking Water, Child Mortality, Typhoid, Dysentery, Dirty Water, Sulfur, Nitrogen, Nitrite.

Teksir-i nüfus endişesi, sular niçin mülevvestir? Suların tevliid ittiği hastalıklar, Dar'ul-fünun nâmına bir tedkik, Anadolu'da bazı suların

mukayesesi, Afyonkarahisarı, Konya, Karaman, Niğde, Kayseri, Sivas, Tokad, Amasya, Çorum, Bozok, Kırşehir. Su hakkında Anadolu'da iki fikir.

İstanbul Yeni Matbaa 1926

“Şehirlerimizin sokakları daha birkaç sene çamurlu olsun, geceleri karanlıkta kalsın: fakat içilebilecek suları süratle ıslah edilsin.

İsmet Paşa

Teksir-i Nüfus Endişesi

Harpten sonra bütün cihanı işgal eden ve endişe ile düşündüren teksir-i nüfus meselesidir. Bunu temin için bazen izdivacı mecbur kılmak veyahut kolaylaştırmak ve bazen de bekarlara vergi târh etmek gibi fikirler dermiyân¹ ediliyor; altı veya daha ziyade çocuğu olan peder ve valideye münasip mükâfat vermek gibi teklifler de dünyanın her tarafında münakaşa edilmektedir. Bunlar hep teksir-i nüfus endişesi neticesidir. Memleketimiz dâhi aynı endişe altındadır. Fakat biz bu çarelere ilaveten “doğanları yaşatmak” tedbirini mütekaddim² bir mevkide tutmak mecburiyetindeyiz.

Çocuklar Niçin Ölüyor?

Bu suale en kısa ve umumi bir cevap olarak (bakımsızlık) yüzünden denilebilir.

Bu hususta mütehasıslar diyorlar ki: sefiliz, çocuklar üzerinde vefiyâtın³ en mühim amilidir; Isıtm⁴, çocuklar üzerinde yaptığı tahribat nazar-ı müsamaha⁵ ile görülmez; verem, çocukları telef ettiği gibi ebeveynler dahi bu afetten kırılıp gidiyorlar. Vallahi...

Muayyen ve malûm olan bu imrâz⁶ için mücadele heyetleri uğraşıp durmaktadırlar.

¹ Arada bulunan.

² Evvelki, önceki.

³ Ölümünün.

⁴ Bu dönemde Isıtma, İramazan gibi r ve s harfi ile başlayan kelimelerin başına ı – i harfleri eklenmektedir.

⁵ Hoş görülme bakış.

⁶ İlet, hastalık.

Anadolu'da çocuk vefiyâtının esbab-ı mühimmesinden⁷ biri de içilen suların mülevves⁸ olmasıdır. Bu sebep yalnız çocukların üzerinde değil her sine de ve her bünyede bulunanların vefiyâtı üzerinede dâhi mühim amildir.

Su öldürücü birçok hastalıkların birçok hastalığı mikrop ve isporlarının başlıca vasita-yı nakl ve intisâridir.⁹

Sular Niçin Mülevvestir¹⁰?

Şehir ve kasabalarımızın etraf ve civarında leziz ve temiz menba suları mevcut olduğu halde çeşmelere kadar isâl¹¹ ve tevzi için el-an ibtidai¹² bir usûl kullanılmaktadır. Sular umumiyetle taş ve harç ile inşa edilmiş yollar veyahut künkler¹³ (böhrenk)ler vasıtasıyla çeşmelere kadar isâl ediliyor.

Sular mahalle aralarından geçerken ayak yolu mecrasıyla mevazi¹⁴ hatta yan yana uzun mesafeler kat ediyorlar. Bazen meskenler derunundan veyahut yanından önünden geçerken aralara tahsis edilen menfezler vasıtasıyla gayr-i ihtiyari bir surette sular telvis¹⁵ ediliyor. Ve bu, hiç nazar-ı dikkati celb etmiyor.

En feci olan bir noktayı pek tabi görmek daha fecidir.

Evkaf veyahut belediyelerin istihdam ettikleri su yolcuların vezâifini¹⁶ tasvir edecek olursak der-piş¹⁷ ettiğimiz mesâilin¹⁸ esaslarından birisine temas etmiş oluruz. Bu memurlar tahkikatıma göre, gayet az ücretle veyahut bazı yerlerde, işittiğime göre bilâ ücret¹⁹ çalışıyorlar. Bu memurların vazifeleri su mecralarına ince destere talaşı veyahut ince gübre tozu atarak borular derununda kazaen hasıl olmuş olan çatlak ve kırıkları

---

⁷ Önemli sebep.

⁸ Pis kirli.

⁹ Saçılma, dağılma, püskürme, yayılma.

¹⁰ Pis, kirli.

¹¹ Ulaştırmak, kavuşturmak.

¹² Başlangıç, İlkel.

¹³ Pişmiş topraktan veya betondan yapılan su borusu.

¹⁴ İki şeyin paralel yan yana gitmesi.

¹⁵ Pislentmek.

¹⁶ Vazife

¹⁷ En önde, göz önünde bulunmak.

¹⁸ Mesele kelimesinin çoğulu.

¹⁹ Ücretsiz.

tıkamaktır. Bundan başka aidatını muntazaman²⁰ vermeyen hamam ve hususi meskenlerin veyahut mahallelerin su mecralarını kasten bozup bunların tamiri için bolca masraf almaktır. Mae't-teessüf bu dert memleketimizin her tarafında umumidir.

Suların Tevlid Ettiği²¹ Hastalıklar

Birikinti ve râkid²² sular, göl suları, çay ve ırmak suları, kuyu ve sahrınç²³ suları, kar ve yağmur suları oldukları şekilde şerbe²⁴ salih²⁵ değildiler.

Mikrop nazariyesi henüz mevzu-i bahs edilmeden evvel, yüzlerce hatta binlerce sene evvel fena suların birçok hastalıklara sebebiyet verdiğini insanlar hissetmiş ve kani²⁶ olmuşlardı.

Bilâhare²⁷ mikrop nâzariyesi tahakkuk²⁸ ettikten sonra kötü suların malum hastalıkların müvellid²⁹ ve müsebbibi olduğu kati'leşmiş ve artık her medeni memleket sıhhat-ı umumiyeyi hüsn-i muhafaza için azami tedbirler almış ve çareler düşünmüştür. Son asırda yapılan istatistiklere göre suları ıslah edilen ve iyi su için şehirlerde humma tifoidi müsabini³⁰ sıfıra inmiş ve hastalık tamamen ortadan kalkmıştır.³¹

Dizanteri, diyare ve kolera gibi hastalıklar suret-i kat'iyyede³² su ile intikal³³ ve intisar³⁴ eder.

---

²⁰ Düzenli.

²¹ Sebep olduğu.

²² Durgun su

²³ Birikmiş yağmur suyu.

²⁴ İçmek.

²⁵ Elverişli, uygun.

²⁶ İnanmak.

²⁷ Daha sonra.

²⁸ Gerçekleşme.

²⁹ Arıza çıkarıcı.

³⁰ Üzerine düşünmek.

³¹ Profesör Mönö ve Profesör Broudel (Bervardel).

³² Kesin olarak.

³³ Bir yerden başka yere geçme.

³⁴ Dağılıma, yayılıma.

Kötü suların mide ve karaciğer üzerinde tevliid ettikleri hastalıkların envamı³⁵ burada ta'dâd etmek³⁶ sadedimiz³⁷ ve ihtisasımız haricinde olduğundan bundan sarf-ı nazar ediyoruz.

Bunlardan başka insanlar üzerinde yaşayabilen parazitlerin yumurta ve sürfeleri³⁸ kötü sulara mevcut olduğundan bunlar mide ve bağırsaklarda ve hatta taht'el-cild³⁹ birçok afâtın zuhuruna sebep olurlar. Herkesin bildiği ve hemen herkesin başından geçtiği muhtelif cins solucanlar (**askarid**)in sular vasıtasıyla intikal ettiği şüphesizdir.

Darülfünun Namına İlmî Bir Tetkik

İstanbul Darülfünunu bu sene tatil müddetinde Anadolu'nun muhtelif mıntıkalarına tedkik ve telkin heyetleri gönderdi. Her mütehasşısı kendi şube-i ilmiyesi dahilinde tedkikât⁴⁰ yapmak ve bununla beraber faydalı olanlarını da mahallinde telkin etmek vazifelerini tahmil etti.⁴¹

Bunlardan başka İstanbul'a avdette⁴² herkesin mensup olduğu fakülteye seyahatinin ilmi kısmının hesabını vermesi pek tabi olduğundan vesait⁴³ ve alet-i fenniye ile mücehhezen.⁴⁴ seyahate çıkmak lazımeden idi. Bu ise haylice maddi ve manevi bir külfetti. Anadolu'nun taşını toprağını sanayiini hatta yediğini ve içtiğini öğrenmek, yalnız gözle görmekle değil, ancak elimizdeki ilmi bir ölçü ile ve bir mahke⁴⁵ vurmakla tayin ve tesbit edilebilirdi. Bunun içinde beraberimde portatif bir laboratuvar aldım; elimde oldukça muntazam ichiza⁴⁶ mevcut olduğu gibi miyarlarım⁴⁷ bir ihtimam ve itina ile hazırlanmış ve sandıklara yerleştirilmişti. Tedkikâtımın mevzularından biri içilecek suların, hatta kabil ise maden sularının dahi tahlili ve kıymetlerinin tesbiti idi. Hemen her şehir ve

---

³⁵ Çeşitleri.

³⁶ Saymak.

³⁷ Yakınlık, civar, asıl mevzu.

³⁸ Kurtçuk.

³⁹ Derisinde.

⁴⁰ İnceleme.

⁴¹ Bir kimseye iş vermek.

⁴² Geri dönüş.

⁴³ Araçlar

⁴⁴ Donanmış.

⁴⁵ Hikayeleşirmek.

⁴⁶ Cihazlar.

⁴⁷ Ölçüt.

kasabada içilen sular menbalarından havas-ı hakimiyye ve kimyeviyece tabi' bir halde iken çeşmelerde tamamen değişmiş bulunuyordu. Mesela mevadd-ı uzviyesi⁴⁸ menbaında tabi miktarında olan bir su, çeşme başında on misli hatta yirmi misli mütezayid⁴⁹ bir şekilde bulunuyordu. Çeşme sularında amonyak ve nitrit⁵⁰ asârını⁵¹ bulmak nadirâtdan değildir. Mikyas-ı ma'⁵² derecesi (salabet-i ma'⁵³) bazen menbaina nisbeten müteaddid⁵⁴ dereceler tezayüd⁵⁵ etmiş bir halde bulunuyor, yağmur mevsimlerinde bütün çeşme suları bulanık akar ve bu hale kimse ehemmiyet vermez. Su vasıtasıyla intikal eden hastalıklar musabinin⁵⁶ miktarı ekseriyetle yağmurlu mevsimlerde azamiyye vasıl olur.⁵⁷

Anadolu'da Bazı Suların Mukayesesi

İstanbul menba sularına alışkın bir ağız Eskişehir ve Kütahya sularını içerken yüzünü buruşturmaya ve midesini ovuşturmaya başlar. İstanbul'un Halkalı, Kırkçeşme ve Terkos ... İlâ ahir⁵⁸ sularına bir kıymet vermek istediğimiz hatıra gelmesin.

Ancak Kayışdağı, Taşdelen, Sirmakeş ve Kağıthane menba sularını mevzu bahis etmek isteriz.⁵⁹

⁴⁸ Canlı organizma.

⁴⁹ Çoğalan

⁵⁰ Suyun, mecrasında mevad-ı (maddeler) mütefessiha (çürümüş, bozulmuş kokmuş) ile temasta bulunduğu bir deilli kat'idir.

⁵¹ İz.

⁵² Su ölçüsü.

⁵³ Suyun sağlamlığı.

⁵⁴ Birçok

⁵⁵ Artma, çoğalma.

⁵⁶ İsabet etmek.

⁵⁷ Ulaşır.

⁵⁸ Sona kadar, diğerleri de böyledir ve başkaları.....demektir.

⁵⁹ Tablo:

	Mikyas-ı Ma' Derecesi	Mevadd-ı Uzviye (canlı organizma)	Kibritiyyet Emlâhu (Kükürt Tuzu, Sülfat Tuzu)
Kayışdağı Suyu	2,5	1,5 miligram	Yok
Taş Delen Suyu	1,5	1/2miigram	Yok
Sirmakeş Suyu	4	1 miligram	Yok

AFYONKARAHİSARI

Afyonkarahisar'ın en meşhur olmak üzere (Kadın Ana) suyu vardır. Şehre haylice uzak, kilometrelerce mesafede bir dağ dibinden çıkan mebzul⁶⁰ ve leziz bir sudur, ki menbaında bütün şerait-i matlubeyi haizdir.⁶¹ Eski tarihte hatta Osmanlılardan evvel saltanat sürenlerin analarından birisinin himmetiyle şehre îsale edildiği söylenir. Hayretengiz bir fedakarlıkla dağları tepeleri aşarak ta şehre kadar îsâl edilmiş fakat ma-teessüf⁶² o günden bugüne kadar bu su için hiçbir fedakârlık ilave edilmemiş, bugün bildiğimiz şerait-i ilmiyenin⁶³ en ufağına bile bigâne⁶⁴ kalınmıştır. Fi'l-vaki son zamanlarda bir su şirketi tesis edilmek istenilmiş ise de an tesisinde inhilal⁶⁵ etmiş. (?) Bununla beraber bugünkü valinin yeni bir teşebbüsü olduğunu işittim. Şehirde (Kadın Ana)ya ait muhtelif çeşmelerden aldığımız sulara yaptığımız tahliller hakikaten pek elim neticeler verdi. (Cami çeşmesi) Kadın Ana suyunun ilk çeşmesi olduğuna göre az çok temiz addedilmektedir. Fakat mevad-ı uzviyyenin⁶⁶ miktarı fennin kabul ettiği hududu çok tecavüz etmektedir. Şehrin dahilinde aynı su bazı çeşmelerde bulanık olduğu gibi aşikâr bir surette de (nitrit emlahını) ihtiva ediyor. Eğer vakit müsait olup da bütün çeşmelerin suları tedkik edilseydi ekserisinde nitrit bulduğumuz gibi birçoğunda da amonyak bulacağımız şüphesiz idi. Zira şehir dahilinde su tevziatı⁶⁷ pek şâyân-ı teessüf⁶⁸ bir haldedir. Afyonda medh ettikleri ufak tefek sular arasında birde Ulçak veyahut Uluçak Suyu vardır. Bu su mikyas-ı⁶⁹ ma' derecesine göre evvelkinden biraz daha hafif ise de derununda birazda

---

Kağıthâne Memba Suları	5	1,5 miligram	Yok
Hamidiye Suyu	5	1,5 miligram	Yok
Terkos Suyu	12,5	20 miligram	Mevcud

⁶⁰ Bol.

⁶¹ Bulunmak.

⁶² Yazık ki.

⁶³ İlmî koşulların.

⁶⁴ Yabancı, bildik olmayan.

⁶⁵ Bölünme.

⁶⁶ Canlı maddeler

⁶⁷ Dağıtma.

⁶⁸ Eleştirilmeye açık.

⁶⁹ Ölçü.

kibritiyyet mevcuttur ve kurak mevsimde dahi hafif bir bulanıklık müşahede olunuyor. Bu suyun menbaı ile çeşme arasında hemen elli altmış adımlık bir mesafe vardır. Gerçi menbaı görünmüyor ise de, bu, ibtidai⁷⁰ bir surette kapanmış ve çeşmeye ibtidai bir surette rabt⁷¹ edilmiştir.⁷²Kapalı olan menbaı iki kaya arasında ve çukurca bir mahalde olup insan orada bir dakika tevkif⁷³ edebilmek için sıkıca burnunu kapamak mecburiyetinde kalır! Bu hal karşısında burada bir belediye heyetinin mevcut olduğuna inanılmaz.

Kadın Ana Suyu:

Mikyas-ı ma' derecesi: 6.5, mevad-ı uzviyye 4 miligram kibritiyyet emlah-ı mevcut.

Uluçak Suyu:

Mikyas-ı ma' derecesi: 4.5, mevad-ı uzviyye 2 miligram kibritiyyet emlah-ı mevcut.

AKŞEHİR

Nasrettin hocanın bu güzel, çalışkan ve zengin beldesi sularını hiçte ihmal etmemiştir.

Belediyenin o günde demir borularla getirilmiş mebzul⁷⁴ bir su akıyor. Yine şehrin ticaret merkezinde bir meydanlıkta eşraftan muhterem bir zât bütün masrafı kendisine ait olmak üzere zarif bir çeşme ve bir havuz inşa ettirmiş ve suyunu demir borularla temin etmiştir.

Belediyenin bazı noksanları ikmal için daha haylice demir boru ismarladığını söylüyorlardı.

KONYA

Konya su hususunda pek bahtiyardır. Tabiatın Konya'ya bahşettiği bu lütuf kadirşinasâne⁷⁵ bir tarzda karşılanmış, bundan istifade çareleri ihmal edilmemiş ve peyderpey⁷⁶ ikmale de azmedilmiştir. Konyalılar, sularını oldukça uzak, on beş yirmi kilometrelik uzak mesafelerden demir borular ile şehre kadar getirmişlerdir. Konya'da humma-yı tifoidi hastalığı ve

⁷⁰ İkel.

⁷¹ Bağlamak.

⁷² Nizam verilmiş.

⁷³ Durdurma.

⁷⁴ Bol.

⁷⁵ Değer bilirlilik

⁷⁶ Parça parça, azar azar.

solucan afeti nispeten azdır. Filvaki şehir-i mezkurda,⁷⁷ anlatıldığına göre ilk demir boru ile şehre su îsâl edildiği zaman (demir borular vasıtasıyla gelen su ile abdest almak caiz değildir.) gibi terakki ⁷⁸ ve tecceddüd⁷⁹ düşmanlarının ortalığa attığı dedikoduları dinleyen zavallılar da⁸⁰ eksik değilmiş; fakat bugün Konya'da bu hususa teşekkür etmeyen kimse yoktur.

Konya şehrine demir borular ile üç mühim menba suyu îsâl edilir. Birisi şehrin cenubunda⁸¹ on dokuz kilometre mesafede Çayırbağ kasabasının üzerinde gayet mebzul bir menbadan gelir. Menba da suyun mecmu ⁸² miktarı bir dakikada (162) gaz tenekesi⁸³ olup suyun bir kısmı Çayırbağ kasabasına terk edildiğinden Konya'ya ancak suyun yarısı gelir.

Bundan başka Konya'da Çayırbağ suyundan daha mebzul⁸⁴ ve daha leziz (mukbil)⁸⁵ suyu vardır ki Konya'nın garb⁸⁶ ve garb-ı cenubiyesinde⁸⁷ (Takkalı) ve (Köstenik) dağlarının eteklerinde üç menbadan alınarak demir borular ile Meram Bağlarından geçerek şehrin hemen ortasında Aleaddin'deki mukaessemde⁸⁸ Çayırbağı suyuyla birleşir.

Bu hususta Konya'nın bazı muhitinde yanlış bir fikre şahit oldum. Güya son bir iki sene zarfında şehre getirilen bu mukbil suyunun Çayırbağ Suyu'na ilavesiyle Çayırbağ Suyu eski lezzet ve nefasetini kaybetmiştir diyorlar halbuki tahlil neticesi bu iddianın tamamen aksini gösteriyor.

Mukbil suyu nefis bir sudur. Bu su yalnız bir menbadan ibaret olmayıp birkaç yüz metre cenub-ı şarkî cihetinde (Bey Pınarı) ve (Sütlü) menba sularıyla dere köyünde birleşerek şehre dahil olur. Bu üç menba sularının

---

⁷⁷ Az önce adı geçen.

⁷⁸ Yükselme.

⁷⁹ Yenilenme.

⁸⁰ Aciz.

⁸¹ Güney.

⁸² Toplam

⁸³ Herkesin kolaylıkla suyun hacmini tahmin edebilmesi için vahid-i (tek bir) kıyasî olarak gaz tenekesi i'tibar edilmiştir. Bir gaz tenekesi tahminen 15 litre su isti'ab (içine almak sığmak) eder.

⁸⁴ Bol, çok.

⁸⁵ Mübarek, kutlu.

⁸⁶ Batı.

⁸⁷ Güneybatı.

⁸⁸ Ayrılmış.

mecmu⁸⁹ miktarı bir dakikada (102) gaz tenekesidir. Asıl mukbil suyunun menbadaki miktarı (58) gaz tenekesidir. Ve bu su miktarca diğer iki menba-ı faik olduğu gibi nefasetçe de yüksektir. Bu menbalar fenni bir surette muhafaza altına alınmışlardır.

Konya'nın garb-ı cenubiyesinde "Dutlu" namıyla iki menba suyu daha vardır. Bu menbaların verdiği su dakikada 120 gaz tenekesidir. Maalesef açık saçık ve gayet perişan bir halde bırakılmıştır. Bu su dergâha kadar kırık dökük (künk) borular ile şehre isâl edilmiş olup güzergahında bulunan mahalleler bu sudan kullanırlar. Konya'da ara sıra zuhur eden dizanteri ve humma-yı tifoidi.. İlâ ahir hastalıkların hemen bu suyun güzergahında ki mahallelerde olduğunu mütehassıslar itiraf ediyorlar. Nitekim İstanbul'un Kırkçeşme ve Taksim sularının güzergahındaki halk arasında daima bu hastalık eksik değildir.

Diğer suların yanında Dutlu suyunun ihmal edildiğine bakılırsa bu suyun şimdiye kadar evkaf idaresine ait olduğuna hükmediyorum.

Konya'da başlıca suların mukayesesi için muhtasa⁹⁰ bir tahlil (menbalarında)

	Mikyas-ı mâ' derecesi	Kibritiyyet	Mevad-ı Uzviye	Menbadaki derece-i hararet
Mukbil	6,5	Yok	Tabi' miktarda	Eylül'de 14°
Sütlü	10	"	"	" 14°
Bey Pınarı	8,5	"	"	" 14°
Çayırbağı	18	"	"	" 14°
Dutlu	18	"	"	" 13,5°
Karasu	10	"	"	" 13,5°

KARAMAN

Birkaç sene evveline gelinceye kadar Karamanlıların suları içilecek bir halde değilmiş; bereket versin ki oraya müteyakkız⁹¹ bir kaymakam gelmiş suların mülevves⁹² olduğunu anlatmış ve halkı ikna etmiş fakat her yerde

⁸⁹ Toplanmış.

⁹⁰ Kısa kesilmiş.

⁹¹ Gözü açık.

⁹² Pis

olduğu gibi burada da (fa'al ve muktesid⁹³) belediyeçiler belediye vâridâtını⁹⁴ yok yere israf ediyor diye kaymakamı haylice çekiştirmişler. Fakat kaymakam bey yine su işleri ile meşgul olmak üzere başka bir tarafa gitmiş.

Bütün arzularına rağmen Karaman'daki suların menba ve mukassemi⁹⁵ tedkik edemedim.

Şehrin üst tarafında geniş bir yaylada ufak bir inşaat mahali gösterdiler.

- Burada ne yapmak isteniyor, diye sordum.
- Burası su mukassemi⁹⁶ müteahhit bu mukassemi şeraite⁹⁷ muvafık yapmamış olduğundan bilahare yıkılmış. Yeniden, fakat başka bir tarzda yaptırıyoruz cevabını aldım.

Ne yıkıldan ve ne de inşaa edilmekte olandan hiçbir şey anlayamadığım için derinden içimi çekerek birkaç (vah vah) ile mukabele⁹⁸ ettim.

NİĞDE

Niğde'de şehrin etrafında ufak tefek birçok ve oldukça nefis sular mevcuttur. Fakat suların şehirdeki tevziâtı pek iptidai bir şekildedir. Bununla beraber Niğde'de sular hakkında merak ve endişe gösteren birçok kimseler mevcuttur.

KAYSERİ

Kayseri'nin sularından şikâyet edenler pek çoktur fakat aldırış eden de hiç yoktur. Su meselesi umumiyetle belediye işidir. Ta eskiden beri belediye üzerine nafiz olan⁹⁹ valiler su meselesi ile meşgul olmak istemişler ise de çok müşkülât¹⁰⁰ görmüşlerdir. Kayseri'de de aynıyla böyle olmuştur. Belediyeçilere pek dokunmaya gelmez. Hemen adamı fena halde hırpalarlar ve onlar da bu hususta çok defa kabahati evkafa atfederler. Bazı defa da belediyenin su işlerinden daha mühim işlerle meşgul olduğunu söylerler!?

---

⁹³ Tutumlu

⁹⁴ Gelir.

⁹⁵ Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş.

⁹⁶ Suyun taksim yeri.

⁹⁷ Kanun.

⁹⁸ Karşı gelme.

⁹⁹ Sözü geçen.

¹⁰⁰ Zorluklar.

Kayseri'de su meselesi gayet fecidir. Oradaki tabiplerden birisi diyor ki: “ suyun mülevves olmasından dolayı senede epeyce kimseler ademe¹⁰¹ giderler. Fakat şayan-ı şükürdür ki hastalık müstevli¹⁰² bir halde değildir.” Muhterem doktor bunda pek haklı idi. Meselenin vehametini¹⁰³ idrak edebilmek için kapılar kapatmamacasına hastalık her tarafı istila etmiş olmalı demek istiyordum zannedirim.

19 teşrinisani 341 (19 Kasım 1925) tarihli İstanbul gazetelerinden biri İstanbul'da tifonun günden güne tezayüd ettiğini bir istatistiğe istinaden yazıyor ve ilaveten diyor ki 340 (1924) senesi zarfında nefis-i İstanbul'da 351 tifo vakası vardı. Bu sene ise şimdiye kadar 232 tifo vakası tahakkuk etmiştir ve sene nihayetine kadar geçen seneki miktarı geçeceği tabiidir.

Görülüyor ki yalnız Kayseri'de Sivas'ta değil İstanbul'da bile her sene yüzlerce kişi bu yüzden ademe gidiyor. Teselli için (ne yapalım eceli bu yüzden imiş) demek en kısa bir tariktir.¹⁰⁴

Kayseri'de en mühim olarak iki su mevcuttur. Birincisi (Büyük Avgun Suyu) ikincisi de (Hacı Kılıç) suyudur. Filvaki bir üçüncü (Mıhlım Suyu)¹⁰⁵ var ise de ancak beş altı çeşmeye kâfi gelebilir.

Büyük (Avgun Suyu) Kayseri'nin şarki şimalisinde (Germir) altında birkaç menbadan toplanarak gayet hafif bir meyil ile Kayseri'ye isâl edilir bazı yerlerde meyil o kadar azdır ki Adana'daki bir su manzarası hissini verir. (Büyük Avgun) Osmanlılardan pek çok sene evvel bir tarihte inşa edilmiş birbirine muttasıl iki kanaldan ibaret olup her birinin genişliği yetmiş beş santimetre ve derinliği ise bir metre kırk santimetredir. İki kanaldan maksat birinin tadhiri¹⁰⁶ anında diğerini isti'mal¹⁰⁷ etmektir. Fakat elyevm¹⁰⁸ bu mecranın birçok tarafları bozulmuş, dolmuş bazen birinden diğerine atlamak şartıyla su şehre kadar cereyana¹⁰⁹ devam eder. Bu mecranın üzeri geniş taşlar ve harçlarla örtülmüş, daima yağmur sızıntılarına müsait bir

---

¹⁰¹ Ölümler

¹⁰² Bir yeri istila eden.

¹⁰³ Son derece tehlikeli durum.

¹⁰⁴ Yol

¹⁰⁵ Mukbil suyu veyahut makbul suyu dahi denir. Bazen Kum Suyu dahi dediklerini işittim.

¹⁰⁶ Temizleme.

¹⁰⁷ Kullanma.

¹⁰⁸ Bugün

¹⁰⁹ Akış.

haldedir. (Avgun) hastane hizasını geçtikten sonra şehre muhtelif noktalardan dâhil olur.

Mecraların meyli gayet az olduğundan çeşmeler adeta çukurda denilecek tarzda inşa edilmiş olup musluklar hemen yalakların içerisinde. Hatta bazı yerlerde çeşme yapmak imkânı olmadığından ana yolunun üzerinde açılmış bir menfeze,¹¹⁰ taştan oyulmuş bir kuyu ağızlığı vaz¹¹¹ edilmiş buradan kolaylıkla hatta maşrapa ile herkes su alabilir ve hiçbir kayda tabii olmaz. Bunlara (Avgun ağızı)¹¹² derler. Bazen (avgun) bir caddenin ta ortasına tesadüf edip burada (avgun ağızı) yapmak münasip olmadığından suyolunun birkaç metre sağında veyahut solunda sapa bir köşe veyahut çıkmazda gayet küçük bir kuyu hafr¹¹³ edilip bu kuyu ile (Büyük Avgun) ufak bir kanal ile rapt edilir buna da (depme) ismini verirler.

(Avgunun) büyük bir kolu şehrin şimali şarkisinden¹¹⁴ dahil olarak büyük bir mezarlığın dibini takip eder ve dabagathanelerin¹¹⁵ yanından geçerek şehre doğru ilerler. Dabağların bu avgundan¹¹⁶ istedikleri gibi istifade etmelerine hiçbir mani¹¹⁷ yoktur.

Sahçılar Cami içinden geçen (avgun), cami'in abdesthanesinin sularıyla yan yana veyahut üst üste geçer. Şehrin dahilinde muayene ettiğim bazı çeşme sularında aşıkare surette nitrit ve amonyak mevcuttur. Büyük Avvgun Suyu o kadar mebzuldur ki Kayseri'nin nüfusu kırk beş bin olduğuna göre insan başına yevmiye tahminen sekiz gaz tenekesi su isabet eder.¹¹⁷ Lise çeşmesinden alınan Büyük Avgun suyunun mikyas-ı ma¹¹⁸ derecesi 10,5 ve mevadı uzviyesi hal-i tabi'den¹¹⁸ fazla ve kibirtiyet yoktur.

Hacı Kılıç suyu tamamen mülevvestir. Zaten şehrin haricinde ve dahilinde şurada burada açık hark¹¹⁹ vasıtasıyla şehrin muhtelif noktalarına tevzi¹¹⁹ edilir. Kayseri'de bu suyu içmeyiz, ancak çamaşırlarımızı yıkamak ve

¹¹⁰ Delik.

¹¹¹ Konulma, bırakma.

¹¹² İstanbul'da Kırkçeşme yollarında buna muadil menfezler olup bunlara (baca) ismi verilir.

¹¹³ Kazma.

¹¹⁴ Kuzey-doğu

¹¹⁵ Tabakhane, derinin temizlendiği yer.

¹¹⁶ Suyolu

¹¹⁷ Kayseri'de mühendis Süreyya Bey

¹¹⁸ Doğal hali

¹¹⁹ Yarmak.

bahçelerimizi sulamak için kullanırız denilmektedir. Bununla beraber gece el ayak çekildikten sonra küplerimizi kaplarımızı doldurarak bu suyu içmek için bile pek güzel kullanırız diyenler de yok değildir. Zaten (akarsu pis tutmaz) Scat (skat) Prensibine Anadolu'da maalesef herkes sadıktır.

Hacı Kılıç suyu Ali Cafer civarından geçerken şehrin gübre ve müzharefât¹²⁰ yığınları ve hayvan leşleri arasından mürur¹²¹ ve nihayet (Büyük Avgun) suyunun yakınında şehrin muhtelif mahallerine tevzi olunur. (Mıhlım) veyahut Mukbil Suyu gayet az, ancak beş altı çeşmelik bir sudur. Filhakika bu su dahi şerait-i feniyyeye muvafık¹²² bir tarzda şehre isâl edilmemiş olmakla beraber evvelce zikredilen sular kadar mülevves değildir.

Kaysirililer diyorlar ki: (Büyük Avgun) sularının şehir dahilindeki mecralarının tevzi' ve taksimatını bilen ancak birkaç (miravu)¹²³ yani su yolcu¹²⁴ vardır ki bütün belde bu sefil ademlerin esiridir.

SİVAS

Sivaslılar sularının ıslahı için hiç bigâne¹²⁵ kalmamışlar, fakat işi bihakkın¹²⁶ idare edebilecek erbabına tesadüf edememek tali'sizliğine¹²⁷ uğramışlardır. Bir zamanlar getirtip tefriş¹²⁸ ettikleri borular kırılmış soğuktan donarak patlamış sipariş ettikleri boruların bir kısmı harb-i umumide¹²⁹ şurada burada bırakılmış, zayi olmuş velhasıl suların ıslahı tarikinde bir adım bile atılmamıştır.

Sivas'ın suları şehrin şimalinde ki Karaçayır veyahut Melakum sırtlarından kalkerli araziden toplanılan menba sularıdır. Bu sular fevkalade mebzul ise de iptidai bir surette şehre sevk olunmaktadır. Hatta menbadan bir iki kilometre aşağıda çobanlar sudan istifade etmek için su yolunu bir iki metre tulende¹³⁰ açmışlar ve öylece bırakmışlardır. Biraz daha aşağıda ise

¹²⁰ Pislik.

¹²¹ Geçme.

¹²² Uygun.

¹²³ Emir-i âb demektir.

¹²⁴ Suyu şehre ulaştıran ve bakımını yapan

¹²⁵ Yabancı

¹²⁶ Hakkıyla

¹²⁷ Bahtsızlık

¹²⁸ Döşeme

¹²⁹ Genellikle

¹³⁰ Uzunluk.

hiç anlaşılmas bir maksatla birtakım havuzlar inşa edilmiş ve bilahire tamamen terk edilmiştir. Medeni bir şehrin su taksimatını andırır hiçbir ciddi inşaat mevcut değildir.

Her tarafta yıkılmış çökmüş ve şurada burada muhtelif katrede¹³¹ mefruş¹³² demir borular görülüyor, velhasıl şehrin sularıyla ciddi bir surette meşgul hiçbir idarenin mevcut olmadığına hükmetmek lazımdır. Sivas'ta başlıca Behrampaşa suyu, Boru suyu yahut Hekim suyu ve diğeri de Kepenek suyudur.

Bu suların hiçbirisi fenni bir usul ile şehre sevk edilmiş değildir. Boru suyunu tabibin birisi demir borular ile şehre isâl için haylice uğraşmış ise de natamam¹³³ kalmış bunun için bu suya Hekim suyu dahi derler.

Sivas kimyahanesinin tedkikât¹³⁴ ve müşahedelerine göre zaman zaman bilhassa yağmur mevsimlerinde sular tamamen bulanık geldiği gibi azotiyet emlahının zuhur ettiği de nadir değildir.

	Mikyas-ı ma' derecesi	Mevad-ı uzviye	Kibritiyet
Behrampaşa Suyu	17	0,0019	eser
Boru veya hekimsuyu	23	0,008	“
Kepenek suyu	9,5	0,0036	“

TOKAT

Tokat sularının evsafı hakkında çok şey söyleyemeyeceğim buranın suları hakkında tespit ettiğim fenni vesaik kazaya uğradığından yalnız hatırlayabildiğim bazı müşahedâtımı¹³⁵ zikretmekle iktifa edeceğim.

Tokat'ta mühim olarak (Aksu) vardır. Hemen hemen en çok sarf edilende bu sudur. (Aksu) şehre yakın bir mesafeye kadar tamamen açıktan gelip şehir dâhilinde böhrenk (toprak boru) ile çeşmelere tevzi edilir halkın

¹³¹ Damla, damlayan şey.

¹³² Döşenmiş.

¹³³ Tamamlanmamış

¹³⁴ İnceleme

¹³⁵ Gözlemler

büyük bir kitlesi bu suyu sarf eder. (Karasu) mahdut¹³⁶ miktarda bir su olup bu dahi toprak borular ile çeşmelere tevzi edilir.

Bu iki sudan mâ'ada¹³⁷ zikre şayan olarak Bey suyu, İnce suyu, Marul suyu, Topçam suyu gibi sulardan ancak mahdut kimseler istifade edebilmektedirler.

Tokat'da sair¹³⁸ şehirler gibi humma-yı tifoidi ve dizanteri hastalıkları hiç nadir değildir. Mütehasıslardan edindiğim malumata nazaran senevi¹³⁹ beş bin liralıktan fazla santonin yani (solucan otu) sarf edildiğine bakılırsa suların kötü olduğuna karşı bir delil elde edilmiş olur.

AMASYA

Çakallar ve Karakaya'dan gelen şehrin en ma'ruf¹⁴⁰ suları: Kaya suyu, Acem suyu, Üçler suyu ve Çırçır suyudur.

Niçin bu suların ihmal edildiğini ve halkın sıhhatinin hiç nazarı ehemmiyete alınmadığını belediyecilerden birisine sordum:

- Evkâfa ait sular üzerinde hiçbir hakkımız yoktur cevabını verdi. Artık fazla münakaşaya girmeye lüzum görmedim.

Bu mesele hükümet-i cumhuriyemizin halledeceği bir mesele olduğundan zaman mehudunu¹⁴¹ beklemekten başka çare yoktur. Şehrin şark tarafında evvelce Fransızların inşa etmiş olduğu ve bugün öksüz yurdu olan bir mektebe o dağların eteklerinden demir borular ile getirdikleri daima berrak ve billur gibi akan sudan Amasyalıların bir misal almaları lazım gelirdi.

ÇORUM

Çorum'da ancak bir buçuk gün zarfında görebildiğim âsar-ı ümran¹⁴² ve faaliyet-i şayan-ı şükran¹⁴³ bir halde olduğu kadar sular hakkında gördüğümde o kadar mucib-i tesirdir.¹⁴⁴ Birçok evlerin derinunda veya bahçelerinde, sokaklarda, camilerde su pek mebzuldür. Mecmu' iki yüz elli kadar çeşme sayılabilir. Fakat bütün bunlar hiç bir surette fenni bir kayıt altında değildirler. Mütehasıslardan tedkik ettim, bunlar diyorlar ki:

---

¹³⁶ Sınırlı

¹³⁷ Dışında

¹³⁸ Öteki

¹³⁹ Yıllık

¹⁴⁰ Bilinen

¹⁴¹ Vaat edilmiş

¹⁴² Bayındırlık eserleri

¹⁴³ Teşekküre layık işler

¹⁴⁴ Üzölmeye sebep

memleketimizde Solucanotu sülfâta kadar sarf edilir?! Yani satış binlerce liraya balığ olur.¹⁴⁵ Marul, salata, yeşil soğandan pek çok çocuklar telef olur. Fakat en ziyade sularımızın kâbil-i şerb bir halde olmaması çocuk vefiyâtı üzerine tesir eder.

Suların muhtasır-ı tahlil¹⁴⁶ neticesi dahi bu hakikati te'yd ediyor.

Çorum'da vaktiyle yapılan tahlil ile bizim tahlilimiz arasında mühim fark bulunamamıştır.

Çorum'da Tedkik Edilebilen Sular

	Mikyas-ı ma' derecesi	Mevad ı uzviye	Kibirtiyet Emlâhı
Mürsel Suyu	17	mebzul	0,084
Serpin Suyu	28,5	“	0,100
Sıklık Suyu	16,5	“	0,16
İlce Suyu	16	“	0,14

BOZOK (YOZGAT)

Şehrin cenubundaki ormanda (Soğuk Oluk) suyunu tedkik için tepelere kadar tırmandık suyun miktarı az olmakla beraber bu su bir şahsın taht-ı tasarrufunda¹⁴⁷ olup (?) halk bundan istifade edemediğinden burada zikre lüzum görmedim.

Şehrin şimal tarafındaki dağların (Keş Dağı ve Kızıltepe) eteklerinden toplanan sular a'le'l-ekser yarım yamalak toprak borular ile çeşmelere isâl edilir.

Su boruları bahçe içlerinden duvar diplerinden sokak ortalarından velhasıl rastgele yollardan geçerek tevzi' edilir. Borular derununda zaten sular pek mebzul değildir. Hatta bazen bir borunun ancak bir iki çeşmesi vardır. Mesela (Şeker Pınarı) şehrin bir tarafında ancak bir çeşmeden ibaret bir sudur. Suyun tatlı olmasına binaen yani başında halkın çamaşır yıkamasına mahsus birde basit çamaşırhane tesis edilmiştir. (Bozok'un) suları hiçbir vakit itimada şayan değildir.

¹⁴⁵ Tutmak

¹⁴⁶ Kısa çözümleme

¹⁴⁷ Elinde bulundurma

(Bozok) su hususunda sair şehirlere nispetle fakir olduğundan dolayı tamamen şehrin aşağısında ve şehre sebze tedarik eden bahçeler, ayakolu sularından istifade ettikleri için humma-yı tifoidi, dizanteri gibi hastalıklar ve solucan gibi afâtın bu tarik ile de intikal ettiği şüpheden vârestedir.¹⁴⁸ Filvâki Türkiye'de bu hâl umumdur. Hatta İstanbul'da bile şehir dahilinde ve haricindeki bostanlar bu afeti mebzulen etrafa saçarlar.

Bozok Sularının Muhtasır Tahlil Neticeleri

	Mikyas-ı ma' derecesi	Mevad-ı uzviye	Nitrit	Hâmz-ı kibrit
Çırçır Suyu	13	Tab'iden fazla	–	Yok
Şeker Punarı	9	Tab'i miktarda	–	–
Orta Mektep Çeşmesi	17	Tab'i	–	Eser miktarı
Hakkı Efendi Çeşmesi	16	–	–	“
Hacı Lütfi Bey Çeşmesi	15,5	–	–	“
Cami-i Kebir Suyu	18	Mebzulen	Mevcud	“
Âllizâde Çeşmesi	17	–	“	“

KIRŞEHİR

Kırşehir'de eşraftan bir zât bana şöyle demişti: kasabamızın nüfus miktarı on bine yakındır.

Arazimiz geniş, bağımız bahçemiz bol her tarafta fabrikalarımızı işletecek kadar kuvvetlerimiz var niçin nüfusumuz yirmi beş bin, hatta otuz bin olmamalıdır, buna bir çare?

- Ol emirde sıhhat-i umumiye'nizi tedkik etmek lazımdır. Bir beldenin sıhhat-i umumiyesi ise o beldede içilen sularla ölçülür. Bu bir kâi'de-i umumiye olmak üzere kabul edilmiştir.

¹⁴⁸ Uzak, serbest, rahat, kurtulmuş.

- Sularınızı tedkikten sonra sûalinize cevap vermek kâbil olur. Kırşehir'in içi dışı mezarlıklarla dolu olması her yabancı'nın nazar-ı dikkatini celbeder.

İhtimal Kırşehirlilerin arazileri geniş olduğu için, meskenlerini geniş geniş tuttıkları gibi mezarlıklarını da o suretle geniş geniş tutmuş oldukları vârid-i hâtırdır. Burada birçok çeşme isimlerini kayıt ettim; bunları ve menbalarını birer birer tedkik için bir program çizdim:

İbrahim Efendi Çeşmesi (Künbet altı)

Çarşı Çeşmesi

Kale Suyu

Kapıcı

Bekir Kadı

Direkli Köşe

Âhî Ervân

'Azadan muhterem bir zatın riyasetiyle ¹⁴⁹ mevki-i ictimailerini ¹⁵⁰ bilmediğim diğer birkaç sevimli zevâtın refakatiyle bu çeşmelerin menba' ve yollarını birer birer görmek ve tedkik etmek için yola çıktık.

İmaret mevkiinden Hacet Tepesine doğru diye şoföre emir verildi. Bazen geçtiğimiz sokaklar o kadar dardı ki, köşeye dönerken, köşeyi de beraber söküp götürdük. Ta hacet tepesine kadar yol olmadığından otomobilden indik, haylice yayan kat'-ı mesafe ettik.

Geniş bir mezarlığın eteğinde rehberimiz su yollarının istikametini bize tarif ediyordu:

- İşte çarşı çeşmesinin pöhrenkleri buradan geçer; diyerek kazma kürek taşıyana işaret ettiği yerleri kazması için emir verdi.

Henüz üç dört karış bile kadar kazmadan kırık bir pöhrenk bulduk, üzeri birkaç taşla örtülmüştü; (su yolcu baba) bu taşları kaldırdı ve bize suyu gösterdi. Boru içinde ince bir su akıyordu.

- Hakkın hikmeti bu su yukarı taraflarda daha azdır buralara gelinceye kadar kendi kendine çoğalır diyerek mütala'sını¹⁵¹ ilave ediyordu. (Su yolcu baba) mezarlığın diğer bir cephesini işaret ederek:

---

¹⁴⁹ Başkanlık.

¹⁵⁰ Toplumsal.

¹⁵¹ Görüş, inceleme.

- Bu tepenin altında diğer borularla gelen suların hepsi şehre kadar gider, dedi.

Bu sular (göze) yani menba' suları olmayıp ancak Hacet Tepe'deki geniş bir mezarlığın altında harice tezahür etmiş bir kalker tabakasının taht'el-arz su sızıntılarını toplayıp toprak borularla şehre kadar isâl ediyorlar.

Şurası ilmen sabittir ki kalkerli arazideki sızıntı sular hatta menba' suları bile daha fazla tehlike ibraz eder.

Portatif laboratuvarımızın kapaklarını açtık; şişeleri, miyarları ve aletleri meydana çıkardık. Herkes bir merakla netice-i ameliyyeye muntazar idi:

- Efendiler bu su içilmez! Dediğim vakit herkes hayretle dinliyordu. Bu suyun mkyas-ı ma' derecesi (on yedi), derece-i harreti on dokuz idi. İhtiva ettiği mevâd-ı uzviyyenin miktarı çokça olup kibritiyyet hatta fosforit te'amülü ihmal edilecek bir derecede değildi.

İkinci bir çeşme suyu yoluna doğru yollandık. Kümbet altında İbrahim Efendi Çeşmesi, oraca daha fazla şöhreti varmış, suyu pek nafi imiş hatta zatın birisi dedi ki bu çeşmenin suyundan başka su içemem, bence en hafif bir sudur. Fakat bizim tahlilimize göre evvelkinden bir farkı olmadığını gördük. Bu su dahi bir mezarlığın dibinden, bir tarafından geliyordu.

Velhasıl Kapıcı, Direkli Köşe, Âhî Ervan sularının dahi hepsi başka başka mezarlıklar civarından toplanmış sular olduğunu söylediler yalnız (Kale Suyu) dedikleri çeşme şehrin merkezinde sun'î bir tepenin üzerine kadar demir borularla çıkarılmış bir sudur. İhtimal bu su dahi şehrin haricinde adî vesaitle veyahut bir mezarlığın içinden getirilmiş olsa gerek.

Kırşehir'de dahi sular hakkında tertip ettiğim bir konferansta Kırşehirli sularında (ölü hülasası) içtiklerini söylemeyi unutmadım.

On üç bin kişilik bir belde on üç kişiye kadar inmediğine de ben hayret ettim.

Şehrin yukarısında tahminen dört beş kilometrelik bir mesafede (Ökse Suyu) demir borularla şehre isâl edilse bu mezarlık sularını içmekten daha hayırlıdır zannedirim.

Su Hakkında Anadolu'da İki Fikir

Afyonkarahisarı etrafındaki köylerde gezdiğim esnada ihtiyar bir rençberle hasbihal ediyordum.

Sadık Bey köyünde fotoğraf alırken etrafımız yirmi kadar sekizden on beş yaşlarına kadar sevimli ve sağlam çocuklarla dolu idi.

İhtiyara sordum:

- Baba bu çocuklar sizin köyün müdürü?

- Evet hepsi bizim köyün çocuklarıdır. Bizim köyde çocuklar maşallah pek çabuk ürer; fakat aşağıdaki köyün, Fethi Bey Köyü, çocukları yaşamaz ve cılızdırlar. Çünkü biz (Erikmen) deki göze suyunu içeriz. Onlar (Akaz), çay suyu yahut kuyu suyu içerler.

İkinci fikir ise buna tamamen zıt idi. Kırşehir'de sular hakkındaki mütaleatımı izah etikten sonra şöyle bir tenkide maruz kaldım.

- Beyoğlum, altmış dört yaşındayım, refikamda hamdolsun benim gibi güçlü kuvvetli, hep sizin beğenmediğiniz sulardan içiyoruz. Hamdolsun görüyorsunuz ya hiçbir şey olmadık, elân yaşıyoruz.
- Kaç çocuğunuz var, şimdiye kadar kaç çocuğunuz dünyaya geldi diye sordum.
- Şimdiye kadar on iki çocuğum dünyaya geldi. Dokuzu öldü, üçü yaşıyor dedi.

Meclisimizde mevcut on kadar zevata¹⁵²sordum ve kaydettim.

Yedi çocuğu olanın nadiren üçü ber hayat olduğunu söylediler; hemen ekseriyetle sekiz veyahut on çocuğu dünyaya gelmiş ancak ikisi veyahut üçü yaşamıştır.

İlaveten dedim ki:

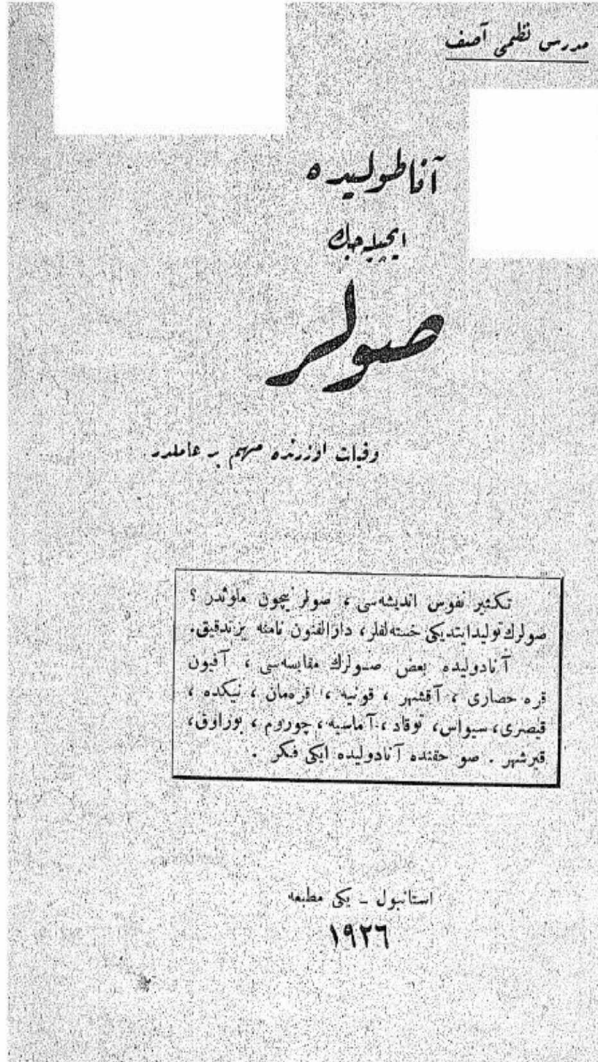
- Yaşayanlara değil kabil olsa da ölenlere sorsak bu zavallılar niçin ölmüşlerdir?

Müderris İsmet Paşa Hazretlerinin bir sözü:

Şehirlerimizin sokakları daha birkaç sene çamurlu olsun geceleri karanlıkta kalsın fakat içilecek suları ıslaha süratle himmet edilsin.

---

¹⁵² Kişiler.

Narınç, Ö. – Kurt, H. – Asker, B. C. - Şentürk, B. – Ünal, E. C. (2021). Anadolu'da İçilecek Sular, Müderris Nazmi Asaf, -Vefiyât Üzerinde Mühim Bir Âmidir-. ANKARAD, 2(4), 587 - 634.

مدرس نظمى آصف

آناطولیده
ایچیلدیجک
صولر

دنیات اوزرنده مههم بر عاملدر

استانبول - بکی مطبعه

۱۹۳۶

آنادولوده ایچیلجهك سولر

وفیات اورزومه مههم بر عاملدر

« شهرلریمزك سوقاقری دها یرقاچ سنه
چامورلی اولسون، کیجهلری قارا کلفده
قالسون؛ فقط ایچیلجهك سولری
سرهته اصلاح ایلسون. »

عصمت باشا

تکثیر نفوس اندیشه سی !

جریدن سوکرا بوتون جهانی اشغال ایدن و اندیشه ایله دوشوندی رهن
تکثیر نفوس مسئله سیدر . بونی تأمین ایچون بعضاً ازدواجی مجبوری
قیلمق و یا خود قولایلاشدیرمق و بعضاً بکارلره ویرکو طرح ایتمک
کبی فکرلر در میان ایدیلیور؛ آلتی ویا دها زیاده چوجنی اولان پدر
ووالده یه مناسب مکافات ویرمک کبی تکلیفلرده دنیا تک هر طرفنده
مناقشه ایلمکده در . بونلر هب تکثیر نفوس اندیشه سی نتیجه سیدر .
ملکتمز دخی عین اندیشه آلتنده در . فقط بز بوچارلره علاوه
« دوغانلری باشامس » تئبیرینی مقدم بر موقعه طومور مجبور بتمده بز .

چوچقلر نیچون ئولیور ؟

بوسؤاله الك قصه و عمومی بر جواب اولاراق (باقسزلق) یوزندن در ، دنیاه بیلیر .

بوخصوصده متخصصلر دییورلرکه : سیفلیز ، چوچقلر اوزرنده وفیاتک الهمهم عاملدر ؛ ایصیتمه ، چوچقلر اوزرنده یابدینی تخریبات نظر مساحه ایله کورلز ؛ ورم ، چوچقلرئ تلف ایستدیکی کچی ابوبینلر دخی بوآفتدن قیریلوب کیدیورلر . وایخ . . . . . معین و معلوم اولان بوامرض ایچون مجادله هیئتاری اوغراشوب دورمقده درلر .

آنادولیده چوچق و فیاتنک اسباب مهمه سندن بریده ایچیدوره صولرک ملوث اولاسیدر . بوسبب یالکنز چوچقلرک اوزرنده دکل هر سنده و هر بنیده بولونانلرک و فباتی اوزرنده دخی مهم عاملدر . صورئولدر بیجی بر هروره ضسئلقلرک میقروپ راسیورلرک باسلیجی واسطه نقل وانتشاریدر .

صولر نیچون ملوئدر ؟

شهر و قصبه لریمیزک اطراف و جوارنده لذیذ و تمیز منبع صولری موجود اولدینی حالده چشمه لره قدر ایصال و توزیع ایچون آلان ابتدائی بر اصول قوللانقده در . صولر عمومیتله طاش و خرچ ایله انشا ایدیئش بوللر و یا خود کونکالر (بوهرنک) لر واسطه سیله چشمه لره قدر ایصال ایدیور .

صولر محله آرالندن کچرکن آیاق بولی مجراسیله موازی حتی بان یانه اوزون مسافهلر قطع ایدیورلر .

بعضاً مسکنلر درونندن ویاخود یانندن اوگندن کچرکن ، اورالره تخصیص ایدیلمن مفذلر واسطه سیله غیر اختیاری برصورتده سولر تلویث ایدیلمور . و بو ، هیچ نظر دقتی جلب اتمور .
الك شیخ اولان برقطه بی یك طبیعی کورمک داناها شیعدر . :
اوقاف ویاخود بلدیلملرک استخدام ائدکلمی صویوللملرک وظائفی تصویر ایده جک اولورسه ق درپیش ایتدیلمز مسائلك اساسلرندن بریسنه تماش ائتمش اولورز . بومأمورلر ، تحقیقانه کوره ، غایت آزا جرتله ویاخود بعض یرلرده ، ایشیتدیلمه کوره ، بلااجرت چالیشیورلر .
بومأمورلرک وظیفه لری ، صومجرالینه اینجه دستره طالاشی ویاخود اینجه کوره توزی آتاراق بورولر دروننده قضاء حاصل اولمش اولان چاتلاق و قیرقلری طیقماقدر . بوندن باشقه عائداتی منتظماً ویرمان حمام وخصوصی مسکنلرک ویاخود محله لرک صومجرالینی قصد آوزوب بونلرک تعمیری ایچون بولمه مصرف آلمق در . مع التأسف بوردر مملکتیزک هر طرفنده عمومیه .

صولرک تولید ایتدیلمی خسته لقلر

بیریکتی وراکت صولر ، کول صولری ، چای وایرماق صولری قویو و صهریچ صولری ، قاز ویاغفور صولری اولر قلمی شکلده شربه صالح دکدرلر .
مقروب نظریه سی هنوز موضوع بحث ایدیلمه دن اول ، یوزلرجه حتی بیکلرجه سنه اول فنا صولرک برچوق خسته لقلره سبیت ویردیلمی انسانلر حسن ائتمش واقع اولمشاردی . بالآخره مقروب نظریه سی تحقیق ایتد کدنصوکر کونو صولرک معلوم خسته لقلرک مولد و مسبی اولدیق قطعیشمش و آرتق هر مدنی مملکت صحت عمومیه ی حسن

محافظة ایچون اعظمی تدبیرل آلمش و چاره‌لر دوشونمشدر . صوك
عصرده یاپیلان استاتستیکلره کوره صولری اصلاح ایدیلان و ایی صو
ایچن شهرلرده حما تیفوئییدی مصایینی صفره ایمنش و خسته‌لقی تماماً
اورتدن قالمشدر . [*]

دیژانتیری ، دیبازه و قوله‌را کبی خسته‌لقار صورت قطعیهده
صو ایله انتقال وانتشار ایدهر .

کوتو صولرک معده وقاراجکر اوزرنده تولید ایشکلری خسته-
لقلرک انواعی بوراده تعداد ایشکک صدممز و اختصاصمز خارجنده
اولدیندن بوندن صرفنظر ایدیورز .

بونلردن باشقه انسانلر اوزرنده یاشایایلین پارازیتلرک یومورطه
وسرفه‌لری کوتو صولرده موجود اولدیندن بونلر معده وباغراضاقلرده
وحتی تحت‌الجلد بر چوق آفاتک ظهورینه سبب اولورلر . هرکسک
بیلدیکی وهمان هرکسک باشندن کچدیکی مختلف جنس صولوجانلر
(آسقارید) ک صولر واسطه‌سینه انتقال ایشکی شهرمئردر .

[*] پروفیسور مونو وپروفیسور پروآردهل

دارالفنون نامنه علمی برتدقیق

استانبول دارالفنونى بوسنه تعطيل مدتندہ آنادولینك مختلف منطقهلرینه تدقیق و تلقین هیئتلىرى كوندردى . هر متخصصه كندى شعبه علمیهسى داخلندہ تدقیقات یایمق و بونكه برابرقائدهلى اولانلرینده محلندہ تلقین ایتمك وظیفهلرینی تحمیل ایستدی .

بونلردن باشقه استانبوله عودتده هر كسك منسوب اولدینى فاكولتهیه سیاحتك علمی قسمتك حسابى و یرمهسى بك طبیعى اولدیندن وسائط و آلات فیه ايله مجهزاً سیاحتیه جیقمق لازمه دن ایدی .

بوایسه خلیجه مادى ومعنوی برکفتندی . آنادولینك طاشنى طوبراغنى صنایعنى حتى یدیکنى و ایچدیكنى اوكرتمك ، یالكز كوزله كورمكه دكل، آنحق المزده كى علمى براولچوايله و برمحكه وورمقله تعیین وتبیت ایدیه بیلیردی . بونك ایچونده برابرمده پورتاتیف برلابورآنواز آلم؛

ألمده اولدجه منتظم آجهزه موجود اولدینى كى معیارلرم برهتام واعتنا ايله حاضر لائمش وصدقلره یرلشد یرلشدی . تدقیقاتك موضوعلرندن برى ایچيله جك صولرك ، حتى قابل ایسه معدن صولرینك دخی تحلیلى و قیمتلرینك تئییق ایدی .

هان هر شهر و قصبه ده ايجلان صولر منبعلرنده خواص حكيه و كيميويه جه طيبي بر حاله ايكن چشمه لرده تمامأ دکشمش بولونو- يوردي . مثلا مواد عضويه سي منبعده طيبي مقدارنده اولان بر صو چشمه باشنده اون مثلي حتى يكرمي مثلي متزايد برشكلده بولونويوردي . چشمه صولرنده آمونياقي و نترتيت [*] آثارني بولمق نادراندين دكلدر . مقيا سي ماء درجه سي (صلابت ماء) بعضأ منبعه نسبتأ متعدد درجه لر تزايد ايتمش بر حاله بولونويور . ياغمور موسملرنده بوتون چشمه صولري بولانيق آقار و بو حاله كيمسه اهميت ويرمز . صو واسطه سي ايله انتقال ايدين خسته لقلر مصابنيك مقدار ي ، اكثريتله ياغموري موسملرده حد اعظميه واصل اولور .

آنادولیده بعض صولرک مقایسه سی

استانبول منبع صولرينه آليشقان بر آغز اسكيشهر و کوتاهيه صولريني ايجهرکن يوزيني بوروشديرمه و معدة سي اوغوشديرمه باشلار . استانبولك خلقه لي قرق چشمه و ترقوس ... ألخ صولرينه برقيمت ويرمك ايسته ديكمز خاطر ه كلسون . آتجق قايش داغي ، طاش ده لن صرمه كش و كلغند خانه منبع صولريني موضوع بحث ايتمك ايسته رز . [*]

[*] صولك ، مجرا سنده مواد متفسخه ايله تاسده بولونديغنه بر دليل قطعي در .

مقياس ماء درجه سي مواد عضويه كبريتت ايماسي		[**]	
يوق	۱,۵ ميلغرام	۲,۵	قايش داغي صوي
يوق	$\frac{1}{3}$ ميلغرام	۱,۵	طاش ده لن صوي
يوق	۱ ميلغرام	۴	صرمه كش صوي
يوق	۱,۵ ميلغرام	۵	كاغندخانه منبع صولري جيديه صوي
موجود	۲۰ ميلغرام	۱۲,۵	

آفیون قره حصاری

آفیون قره حصارینک اک مشهور اولمق اوزره (قادین آنا) صوبی واردر . شهره خلیجه اوزاق ، کیلومتره لرجه مسافه ده برداغ دیندن چیقان میذول ولدیذ برصودر ، که منبعنده بوتون شرائط مطلوبه بی حائزدر . اسکی تاریخده ، حتی عثمانیلردن اول سلطنت سوره نلرک آنالردن برینسک همتیه شهره اساله ایدلدیکی سوبلیتر . حیرت آنکیز بر فداکارلقه داغلری نه لری آشاراق تا شهره قدر ایصال ایدلمش فقط مع التأسف او کوندن بو کونه قدر بوصو ایچون هیچ بر فداکارلق علازه ایدیلماش ، بو کون بیلدیکمز شرائط علمیه نیک اک اوقاعته بیه بیکانه قالمشدر . فی الواقع صوک زمانلرده برصو شرکتی تأسیس ایدلمک ایسته نیلمش ایسه ده آن تأسسنده انحلال اجتمش (9) بونکله برابر بو کونکی والینک یکی بر تشبیه اولدیغی ایشتدم . شهرده (قادین آنا) یه عائد مختلف چشمه لردن آلدیغمز صولرده یابدیغمز تحلیللر حقیقه کک اَلیم نتیجه لر ویردی . (جامع چشمه سی) . قادین آنا صوبینک ایلمک چشمه سی اولدیغنه کوره از چوق تمیز عدا ایدلمکده در . فقط مواد عضویه نیک مقداری فنک قبول ایستدیککی حدودی چوق تجاوز ایتمکده در . شهرک داخلنده عینی صوبعض چشمه لرده بولانیق اولدیغی کبی آشکار برصورتده ده (نیتریت املاحی) . احتوا ایدیوز . اگر وقت مساعد اولوبده بوتون چشمه لرک صولری تدقیق ایدلسه ایدی اکثر ایسنده نیتریت بولدیغمز کبی بر چوغنده ده آمونیاق بوله جغمز شبهه سز ایدی . زیرا شهر داخلنده صو توزیعاتی بک شایان تأسف برحاله در .

آفیونده مدح ایستکلری اوفاق تفک صولر آراسنده برده اولچاق ویاخود اولوچاق صوبی واردر . بوصو مقیاس ماء درجه سنه کوره

اولکندن بر آزدها خفیف ایسهده دروننده بر آزده کبریتت موجوددر و قوراق موسمه دخی خفیف بر بولانیقلق مشاهده اولونویور . بوصویک منبی ایله چشمه آراسنده همان اللی آتیش آدیلق بر مسافه واردر . کرچه منبی کورونویور ایسهده ، بو ، ابتدائی بر صورتده قایانمش و چشمه به ابتدائی بر صورتده ربط ایدلشدر . قاپالی اولان منبی ایکی قایا آراسنده و چوقورجه بر محله اولوب انسان اوراده بر دقیقه توقف ایده بیلیمک ایچون صیقیجه بورتی قاپامق مجبوریتنده قالیر! بوحال قارشیننده بوراده بر بلدییه هیئتک موجود اولدیغنه اینانیلماز .
قادین آنا صوی :
مقیاس ماء درجه سی : ۶,۵ ، موادعضویه ۴ میلگرام ، کبریتت
املاحی موجود
اولوچاق صوی :

مقیاس ماء درجه سی ۴,۵ ، موادعضویه ۲ میلگرام ، کبریتت
املاحی موجود

آقشهر

نصرالدين خواجه نك بو كوزل ، چالیشقان و زنکین بلده سی صولرینی هیچده اهل ایتمشدر .
بلدییه نك اوکنده دمیر بورولرله کتیرلش مذول برصو آقیور .
ینه شهرک تجارت مرکزنده بر میدانلقده اشرفدن محترم برذات بوتون مصارفی کندیسنه عائد اولمق اوزره ظریف بر چشمه بر حوض انشا ایتدیرمش و صوی دیمر بورولرله تأمین ایتشدر .
بلدییه نك بعض نقصانلری اکیال ایچون داها خلیجه دمیر بوروایصهار- لادیغنی سولویورلردی .

قونیه

قونیه صو خصوصنده پك بختیارد. طبیعتك قونیه به بخش ایستدی بولطف قدرشناسانه برطرزده قارشیلانمش ، بوندن استفاده چاره‌لری اھمال ایدیلشمش وپی درنی اكله‌ده عزم ایدیلشدر . قونیه‌لیر ، صولرینی اولدقچہ اوزاق ، اون بش یکریمی کیلومترلك اوزاق مسافهلردن دمیر بورولر ایله شهره قدر کتیرمشلردر . قونیه‌ده حمای تیفوئییدی خسته‌لنی وصولوجان آفتی نسبتاً آذرر . فی‌الواقع شهر مذکورده ، آكلانلایغنه کوره ، ایلك دمیر بورو ایله شهره صو ایصال ایدلیکی زمان (دمیر بورولر واسطه‌سیله كلن صو ایله آبدست آلق جائز دكلدر) کپی ترقی وتجدد دشمنلرینك اورتالغه آتدیغی دیدی قودیلری دیکله‌بن زوال‌لایرده اكسك ذکلتش ؛ فقط بوکون قونیه‌ده بوخصوصه تشکر ایتمین کیمسه یوقدر .

قونیه شهرینه دمیر بورولر ایله اوج مهم منبع صوئی ایصال ایدیلر . بریسی شهرک جنوبنده اون دوقوز کیلومتره مسافده چایریاغ قصبه‌سنگ اوزرنده ثابت مبدول برمنعدن کلیر . منبعده صویك مجموع مقداری بردقیقه‌ده (۶۶۲) غاز تنگسی [*] اولوب صویك برقسی چایریاغ قصبه‌سنة ترك ایدلیکندن قونیه‌یه آنجیق صویك یاریسی کلیر . بوندن باشقه قونیه‌ده چایریاغ صویندن ده مبدول و ده لذیذ (مقبل) صوئی واردرکه قونیه‌نك غرب و غرب جنوبیسنده (ناقالی) و(کوسته‌نیک) داغلرینك اتکلرنده اوج منبعدن آلهرق دمیر بورولر ایله مرام باغلرندن کچهرک شهرک همان اورتاسنده علاءالدین‌ده کی مقسمده چایریاغ صویله برله شیر .

[*] هرکسك قولایغله صویك جمنی تخمین ایده‌سیلمه‌سی ایچون واحد قیاسی اولارق غاز تنگسی اعتبار ایدلشدر . برغاز تنگسی تخمیناً اون بش لیتره صو استیعاب ایدر .

بوخصوصده قونیه نك بعض محیطنده یا کلتش بر فکره شاهد اولدم.
کویا صوگ بر ایکی سنه ظرفنده شهره کتیریلن بومقبل صونیک چایر
باغ صونیه علاوه سیله چایر باغ صونیه اسکی لذت و نفاستنی غائب اتمشدر.
دیورلر حالبوکه تحلیل نتیجه سی بوادعانک تماماً عکسفی کوستریور.

مقبل صونیه نفیس بر صودر . بو صو یالکز بر منبعدن عبارت
اولمایوب بر قاچ یوز متره جنوب شرقی جهتده (بک بوکاری) و
(سودلی) منبع صولریله دره کونیه برله شerk شهره داخل اولور ؛
بو اوچ منبع صولرینک مجموع مقداری بر دقیقه ده (۱۰۲) غاز تنگه سیدر .
اصل مقبل صونیک منبعده کی مقداری (۵۸) غاز تنگه سیدر . بو
صو مقدارچه دیگر ایکی منبعه فائق اولدینی کی نفاستجه ده یوکسکدر .
بومبعلر فنی بر صورتده محافظه آتله آلمشدر .

قونیه نك غرب جنوبیسنده « دوتلی » نامیه ایکی منبع صونیه دها
واردر . بومبعلرک ویردیکی صو دقیقه ده (۱۲۰) غاز تنگه سیدر .
مع الاسف آجیق ، صاچیق و غایت بریشان بر حالده بیراقلمشدر .
بو صو درکاهه قدر قیریق دوکوک (کونک) بورولر ایله شهره ایصال
ایدیلش اولوب کذرکاهنده بولنان محلله لر بو صودن قوللانیرلر . قونیه ده
آرا صرا ظهور ایدن دیرانته ری و حمای نیفوشیدی .. الخ خسته لقلرک
هان بو صونیک کذرکاهنده کی محلله لرده اولدینی متخصصلر اعتراف
ایدیورلر . نه کم استانبولک قرق چشمه و تقسیم صولرینک کذرکا-
هنده کی خلق آراسنده دائماً بو خسته لق اکسیک دکلدر .

دیگر صولرک یاننده دوتلی صونیک اهل ایدلدیکنه باقلمیسه
بو صونیک شمعی به قدر اوقاف اداره سنه غاند اولدیننه حکم
ایدیورم .

قونیده باشلوجه صولرك مقایسه سی ایچون مختصر برتحلیل (منبرلنده)

مقاس ماء درجہ سی	کبریت	مواد عضویہ	منبعده کی درجہ حرارت
۶,۵	یوق	طبیعی مقدارده	۱۴° ایلوله
۱۰	»	»	۱۴° »
۸,۵	»	»	۱۴° »
۱۸	»	»	»
۱۸	»	»	۱۳,۵° »
۱۰	»	»	»

مقبل
سودی
بک بوکاری
چا بر باغی
دونتی
قره صو

قره مان

بر قاچ سنه اولنه کلنجیه قدر قره مانلیلرک صولری ایچله جک بر حالده دکلش ؛ بره کت ویرسون که اورایه متیظ بر قائمقام کلش صولرک ملوث اولدیغنی آکلاتمش و خلقی اقناع ایتش فقط هریرده اولدیغنی کبی بوراده ده (فعال و مقصد !) بلدیجیلر بلدییه وارداتی یوق یره اسراف ایدیور دیه قائمقامی خلیجه چکیشدیرمشار . فقط قائمقام بک ینه صو ایشلریله مشغول اولمق اوزره باشقه بر طرفه کیتمش . بوتون آرزولریمه رغماً قره مانده کی صولرک منبع و مقسمعی تدقیق ایده مه دم .

شهرک اوست طرفنده کنیش بر یایلاده اوافق بر انشآت محلی کوستر دیلر .

— بوراده نه یایمق ایسته نیور ، دیه صوردم .

— بوراسی صومقسیدر متعهد بومقسعی شرائطه موافق یایماش اولدیغندن بالاآخره ییقلماش . یکیدن ، فقط باشقه بر طرزده یایدیر . بیورز جوایی آلبم .

نه ییقیلاندن ونده انشا ایملکده اولاندن هیچ برشی آکلایه مدیغ ایچون دریندن ایچی چکه رک بر قاچ (واه ، واه) ایله مقابله ایتدم .

نیکده

نیکدهده شهرک اطرافنده اوقاق تفک بر چوق و اولدجه نفیس
صولر موجوددر . فقط صولرک شهرده کی توزیعاتی پک ابتدائی بر
شکلدهدر . بونکه برابر نیکدهده صولر حقنده مراق و اندیشه
کوترن بر چوق کیمسهر موجوددر .

قیصری

قیصرینک صولرندن شکایت ایدنلر پک چوقدر . فقط آلدیریش
ایدن ده هیچ یوقدر . صومسئلهسی عمومیتله بلدیہ ایشیدر . تا اسکیدنبری
بلدیہ اوزرینه نافذ اولان والیر صومسئلهسیله مشغول اولمق ایسته مشلر
ایسهده چوق مشکلات کورمشلردر . قیصریدهده عینیه بویه اولمشدر .
بلدیہ جیاره پک دو قونمغه کله ز همان آدمی فنا حالده خیر یالارلر و اولنده
بو خصوصده ، چوق دفعه قباحتی اوقاقه عطف ایدرلر . بعض دفعهده
بلدیہ نیک صوایشلرندن دها مهم ایشارله مشغول اولدینتی سوبلرلر !؟
قیصریده صومسئلهسی ثابت فیعدر . اوراده کی طیبیلردن بریسی
دینورکه : « صولرک مایوت اولماسینده درولوی سنده ایچمه کیمسهر
عمره کیدرلر . فقط سالیانه شکر درک خسته لور مستولر برمالده دکلمر . »
محترم دو قنور بونده پک حقلی ایدی . مسئله نیک وخامتنی ادراک
ایده بیلیمک ایچون قابیلر قاپاتماجه سنه خسته لق هر طرفی استیلا ایتیش
اولمالی دیمک ایسته بوردی ظن ایدرم .

۱۹ تشرین ثانی ۳۴۱ تاریخی استانبول غزته لرندن بری استانبولده
تیفونک کوندن کونه تزیاید ایتدیکنی بر استاتستیکه استناداً یازیور
و علاوة دیورکه ۳۴۰ سنه سی طرفنده نفس استانبولده (۳۵۱) تیفو
وقعه سی واردی . بو سنه ایسه شیمدی یه قدر (۲۳۲) تیفو وقعه سی

تحقق ایتمیشدر وسنه نهایته قدر کچن سنه کی مقدار ی کچه جکی طبعیدر .
کوریلور که یالکز قیصریده ، سیواسده دکل استانبولده بیله
هرسنه یوزلرجه کیشی بو یوزدن عدمه کیدیور . تسلی ایچون (نه یاپالم
اچلی بو یوزدن ایش) دیمک الک قیصه بر طریقدر .

قیصریده الک مهم اولارق ایکی صو موجوددر . برنجیسی (بویوک
آوغون صوی) ایکنجیسی ده (حاجی قلیچ) صویدر . فی الواقع
براونجی (میخلیم صوی [*]) وار ایسه ده آنجق بش آلتی چشمه یه
کافی کله بیلیر .

بویوک (آوغون صوی) قیصرینک شرق شهابسند (کریم)
آلتده بر قاج منبعدن طوبالانهرق غایت خفیف بر میل ایله قیصری یه
ایصال ایدیلیر بعض یرلرده میل او قدر آزدرکه عادتا را کد بر صو
منظره سی حسنی ویرر . (بویوک آوغون) عثمانلیردن پک چوق سنه
اول بر تارینجده انشا ایدلش بر برینه متصل ایکی قانالین عبارت اولوب
هر برینک کینشلیک یتمش بش سانیتمره ودرینلکی ایسه بر متره قرق
سانیتمره در . ایکی قانالین مقصد برینک تطهیری آلتده دیکرینی
استعمال ایتمکدر . فقط الیوم بو مجراک بر چوق طرفلری بوزولش ،
دولش بعضاً برندن دیکرینه اتلامق شرطیله صو شهره قدر جریانه
دوام ایدر . بو مجراک اوزری کینش طاشرلر وخرچلرله اورتولش ،
دائماً یاغموور صیزیلتیلرینه مساعد بر خالده در . (آوغون) خسته خانه
حداسنی کچدکن صو کرا شهره مختلف نقطه لردن داخل اولور .
مجراک میلی غایت آز اولدیفندن چشمه لر عادتا چقورده دنیلرجه
طرزده انشا ایدلش اولوب موصلقلر همان یالاقلرک ایچریسنددر .
حق بعض یرلرده چشمه یایمق امکانبی اولمادیفندن آنا بولینک اوزرنده
(*) مقبل صوی ویاخود مقبول صوی دخی دینور . بعضاً قوم صوی
دخی دیدکارخی ایشیتدم .

آچلمش برمنفذه ، طاشدن اويولمش بر قوبو آغزلىنى وضع ايديلمش
بورادن قولايقله حقي ماشراپا ايله هر كس صو آلابيلير و هيچ برقيده
تابع اولماز . بونلره (آوغون آغزى) [*] دير لر . بعضاً (آوغون) بر
جاده نك تا اورتاسنه تصادف ايدوب بوراده (آوغون آغزى) بايق
مناسب اولمايدندن صو يولنك بر قاچ متره صاغنده و يا خود صولنده
صا با بر كوشه و يا خود چيقمازده غايت كوچوك بر قوبو جق حفر ايديلوب
بوقوبو ايله (بويوك آوغون) اوقاق بر قانال ايله ربط ايديلير بوكاده
(ده يمه) اسمنى وير لر .

(آوغونك) بويوك بر قولى شهر ك شمال شرقيسندن داخل اولار ق
بويوك بر مزارلنك ديني تعقيب ايدهر و دباغخانه لرك يانندن كچرك
شهره دوغرى ايلروله ر . دباغ لرك بو آوغوندن ايسته دك لرى كچي استفاده
ايتمه لرينه هيچ بر مانع يوقدر .

ساجيلار جامعي ايجندن كچن (آوغون) ، جامعك آبدستخانه سنك
صولريله يان يانه و يا خود اوست اوسته كچهر . شهر ك داخلنده معاينه
ايتديكم بعض چشمه صولرنده آشكار صورنده نيتريت و آمونياق
موجوددر . بويوك آوغون صويى اوقدر مبدولدر كه قيصرينك نفوسى
۴۵ بيك اولديغنه كوره انسان باشنه يوميه تخميناً سكرز غاز تنكه سى
صو اصابت ايدر [*] . ليسه چشمه سندن آلنان بويوك آوغون صوينك
مقياس ماء درجه سى ۱۰,۵ و مواد عضويه سى حال طبيعيدن فضل
و كبريتيت يوقدر .

حاجي قليچ صويى تماماً ملوندر . ذاتا شهر ك خارجنده و داخلنده
شوراده بوراده آچيق خرق واسطه سيله شهر ك مختلف نقطه لرينه
(*) استانبولده قرق چشمه بولارنده بوكا معادل منفذلر اولوب بونلره
(باجا) اسمى ويريلير .

(*) قيصرينده مهندس ثريا بك

توزیع ایدیلیر . قیصریده بوسوی ایچمه ز ، آنجق چاماشیرلمزی بیقامق وبانچه لرمزی صولامق ایچون قوللانیرز ده یلمکده در . بونکله برابر کیجه آل آیاق چکیلدکن صوکر کرا کوبلرمزی قاپلرمزی دولدورارق بوسوی ایچمک ایچون بیله پک کوزل قوللانیرز دیه ناردده یوق دکلدر . ذاتا (آقارصو پس طوتماز) سقط پرنسینه آناطولیده مع الاسف هرکس صادقدر .

حاجی قلیچ صوی علی جعفر جوارندن کچرکن شهرک کوبره و مزخرفات بیغیلری و حیوان لاشلری آره سنندن مرور و نهایت (بویوک آوغون) صوینک یاقینده شهرک مختلف محله رینه توزیع اولونور . (میخلیم) و یاخود مقبل صوی غایت آز ، آنجق بش آلتی چشمه لک بر صودر . قی الحقیقه بوسو دخی شرائط فیه یه موافق بر طرزده شهره ایصال ایدلامش اولمقله برابر اولجه ذکر ایدیلن صولر قدر ملوث دکلدر .

قیصریلیر دیبورلرکه : (بویوک آوغون) صولرینک شهر داخلنده کی مجرالرینک توزیع و تقسیماتی بیلن آنجق برقاچ (میر آوو [*]) یعنی صوبولجی واردرکه بوتون بلده بوسقیل آدملرک اسیریدر .

سیواس

سیواسیلیر صولرینک اصلاحی ایچون هیچ بیکانه قالماشلر ، فقط ایشی بحق اداره ایده بیله جک آریابنه تصادف ایده مه مک طالعه سنلکنه اوغرا مشلردر . بر زمانلر کتیرتوب تفریش ایتدکلری بورولر قیریلش ، صوئوقدن دونارق پاطلامش ، سپارش ایتدکلری بورولرک بر قسمی حرب عمومیده شوراده بوراده بیراقیلمش ، ضایع اولمش والحاصل صولرک اصلاحی طریقنده برادیم بیله آتیلاماشدر .

(*) میر آوو = امیر آب دیمکدر .

سیواسک صولری شهرک شمالنده کی قارا چایر ویاخود مهلاقوم صرتلردن ، قالدیکرلی اراضیدک طوبلانیلان منبع صولریدر . بوصولر فوق العاده مبدول ایسهده ابتدائی برصورتده شهره سوق اولونمقدهدر . حتی منبعدن براییکی کیلومتره آشاغیده چوبانلر صودن استفاده ایتمک ایچون صولری براییکی متره طولنده آچشلر واولهجه بیراقشلردر . برآز دهآ آشاغیده ایسه هیچ آکلاشیلماز بر مقصدله برطاقم حوضار انشا ایدلش وبالآ آخره تماماً ترک ایدلشدر . مدنی برشهرک صولر قسیمی آکدیرر هیچ برجدی انشآت موجود دکلدر .

هر طرفده ییقلمش ، چوکمش وشوراده بوراده مختلف قطرده مفروش دمیر بورولر کوریلدور ، والخاصل شهرک صولرله جدی بر صورتده مشغول هیچ برادارهک موجود اولدیغنه حکم ایتمک لازمدر . سیواسده باشلیجه بهرام باشا صولری ، بورو صولری یاخود حکیم صولری ودیگریده کینک صولریدر .

بوصولرک هیچ بریسی فی براصولله شهره سوق ایدلش دکلدر . بورو صولری طبیک بریسی دمیر بورولر ایله شهره ایصال ایچون خیلدجه اوغراشمش ایسهده ناتمام قالش بونک ایچون بوصویه حکیم صولری دخی دیرلر .

سیواس کیمیاخانهسنک تدقیقات ومشاهدهلرینه کوره زمان زمان بالخاصه یاغموور موسملریده صولر تماماً بولانیق کلدیکی کی آزویت املاحک ظهور ایتدیکیده نادر دکلدر .

کبریت	مواد عضویه	مقیاس ماء درجه سی	
اثر	۰,۰۰۱۹	۱۷	بهرام باشا صولری
»	۰,۰۰۸	۲۳	بورو ویا حکیم صولری
»	۰,۰۰۳۶	۹,۵	کینک صولری

توقاد

توقاد صولرینک اوصافی حقنده چوق شی سوبلیه میه حکم بورانک

صواری حقیقه تئیت ایتدیکم فی وثائق قضایه اوغرا دیغندن یالکز
خاطر لایه بیلدیکم بعض مشاهداتی ذکر ایتمکله اکثفا ایده جکم .

توقادده مهم اولارق (آق صو) واردر . همان همان اک چوق
صرف ایدیلنده بو صودر . (آق صو) شهره یاقین بر مسافیه قدر
تماماً آچقندن کلوب شهر داخندن بوهرنک (طوبراق بورو) ایله
چشمه لره توزیع ایدیلیر . خلقک بو یوک برکتله سی بوسوی صرف
ایدیر . (قره صو) محدود مقدارده بر صو اولوب بودخی طوبراق
بورولر ایله چشمه لره توزیع ایدیلیر .

بو ایکی صودن ماعدا ذکره شایان اولارق بک صوی ، اینهجه
صوی ، مارول صوی ، طوب جام صوی کبی صولردن آنجق محدود
کیمسلر استفاده ایده بیلیمکده درلر .

توقادده سائر شهرلر کبی های تیقوشیدی و دیزانته ری خسته لقلری
هیچ نادر دکلدر . متخصصلردن ایدیندیکم معلوماته نظر آ سنوی
بش بیک لیرالقدن فضله سانسونین یعنی (صولوجان اوتی) صرف
ایدلرکنه باقیلیرسه صولرک کونو اولدینغه قارشى بر دلیل الده ایدیلش
اولور .

آماسیه

چقالر ، قره قیادن کان شهرک اک معروف صولری : قاباصری ،
عجم صوی ، اوچلر صوی و صرصر صریر .

چون بو صولرک اهل ایدلرکنی و خلقک صحتک هیچ نظر اهمیته
آلما دیغنی بلدیجه لردن برسنه صوردم :

— اوقافه عاند صولر اوزرنده هیچ بر حقمز یوقدر جوانی
یزدی . آرتق فضله مناقشه یه کیرمکه لزوم کورمدم .

بومستله حكومت جمهوريه مزك حل ايده جيكي بومستله اولديغندن زمان موعوديني بلكه مكدن باشقه چاره يوقدر . شهرك شرق طرفنده اوجنه فرانسزلك انشا ايتمش اولديني وبوكون او كسوز يوردي اولان بركمته او داغلك اتكلرندن دمير بورولر ايله كتيردكلري دائما براق وبلاور كي آقان صودن آماسيه ليلرك بر مثال آللاري لازم كليردي .

چوروم

چورومده آنحق برحق كون ظرفنده كوره بيلديكم آثار عمران وفعاليت شايان شكران برحاله اولديني قدر صولر حقنده كورديكيمده او قدر موجب تأردر . بر جوق اولرك دروننده ويا بانچه لرنده ، سوقاقلرده ، جامعا رده صوبك مبذولدر . مجموعي ايكوز اللى قدر چشمه صاييله بيلير . فقط بوتون بونلر هيچ بر صورتده في بر قيد آلتنده دكلردر . متخصصاردن تدقيق ايتدم ، بونلر دييورلركه : مملكتمزده صولوجان اوتى سولفاته قدر صرف ايديلير؟! يعنى صايش بيكلرجه ليرايه بالغ اولور . مارول ، صلاطه ، يشيل صوغاندن بك جوق چوجقلر تلف اولور . فقط اك زياده صولر يمرك قابل شرب برحاله اولماماسي چوجق وفياتي اوزرينه تاثير ايدر . صولرك مختصر تحليل نتيجه سي دخي بو حقيقي تايد ايديور . چورومده وقتيله ياپيلان تحليل ايله بزم تحليلمز آراسنده مهم فرق بولوناماشدر .

چورومده تدقيق ايديله بيلن صولر

مقياس ماء درجه سي	مواد عضويه	كبريتيت املاح	مرسل صوي
۱۷	مبذول	۰,۰۸۴	سرپين صوي
۲۸,۵	»	۰,۱۰۰	صيقاق صوي
۱۶,۵	»	۰,۱۶	ايلجه صوي
۱۶	»	۰,۱۴	

بوز اوق (بوزغاد)

شهرک جنوبنده کی اورمانده (صوتوق اولوق) صوتوقی تدقیق ایچون تهره قدر طیرماندق صوبک مقداری آز اولقله برابر بوضو برشخصک تحت تصرفنده اولوب (؟) خلق بوندن استفاده ایدمه مدیکندن بوراده ذکره لزوم کورمه دم .

شهرک شمال طرفنده کی داغارک (کش داغی وقیزیل تپه) اتکلر ندن طوبولانان صولر علی الاکثر یاریم یامالاق طوبراق بورولر ایله چشمه لره ایصال ایدیلر .

صوبورولری باغچه ایچلر ندن دیوار دیبلر ندن سوقاق اورتالر ندن والحاصل راست کله یوللر ندن کچهرک توزیع ایدیلر . بورولر دروننده ذاتاً صولر پک مبذول دکلدر . حتی بعضاً بر بورونک آنجق بر ایکی چشمه سی واردر . مثلاً (شکر بوکاری) شهرک بر طرفنده آنجق بر چشمه دن عبارت برصودر . صوبک طاتلی اولماسنه بناءً یانی باشنده خالقک چماشیر یقاماسنه مخصوص برده بسنیط چماشیر خانه تأسیس ایدلشدر . (بوز اوقک) صولری هیچ بروقت اعتاده شایان دکلدر .

(بوز اوق) صو خصوصنده سائر شهرلره نسبتله فقیر اولدیغندن دولایی تماماً شهرک آشاغیننده وشهره سبزه تدارک ایدن باغچه لر، آیق یولی صولر ندن استفاده ایتدکلری ایچون حمای تیفوئیدی، دیزانته ری کبی خسته لقر وصولوجان کبی آفاتک بو طریق ایله ده انتقال ایتدیکی شهبدن وارسته در . فی الواقع تورکیاده بو حال عمومیدر . حتی استانبولده بیله شهر داخلنده وخارجنده کی بوستانلر بو اوقی مبذولاً اطرافه صاچارلر .

بوز اوق سولرینک مختصر تحلیل نتیجه لری

مقاس ماده درجه سی	مواد عضویه	تبریت	حامض کبریت
۱۳	طبیعی دن فضله	—	یوق
۹	طبیعی مقدارده	—	—
۱۷	طبیعی	—	اثر مقداری
۱۶	—	—	"
۱۵,۵	—	—	"
۱۸	مبدولاً	موجود	"
۱۷	—	"	"

چرچر صوینی
شکر بوکاری
اور نامکتب چشمه سی
حق افندی
حاجی لطیفی بك
جامع کبیر صوینی
آلی زاده چشمه سی

قیر شهر

قیر شهرده اشرفدن بر ذات بکا شویله دیمشدی : قصبه مزك نفوس مقداری اون بیکه یاقیندر .
اراضیمز کنیش ، باغمز باغچه مز بول هر طرفده فایزقالمزنی ایشله ته جك قدر قوتلمز وار یچون نفوسمز یکر می بش بیک ، حتی اوتوز بیک اولمالیدر ، بوکا رچاره ؟
— اولامرده صحت عمومیه کزی تدقیق ایتک لازمدر . بربلده تک صحت عمومیه سی ایسه اولده ده ایچیلان سولرله اولیلیر . بو برقاعده عمومیه اولمق اورره قبول ایدلمشدر .
سولریکزی تدقیقندن سوکره سؤالکره جواب ویرمک قابل اولور :

قیر شهرک ایچی دیشی مزارلقارله دولو اولماسی هر بابانجینک نظر دقتنی جلب ایدر .
احتمال قیر شهرلیرک اراضیلری کنیش اولدینی ایچون ، مسکنلرینی کنیش کنیش طوتدقلری کی مزارقلرینی ده اوصورتله کنیش کنیش طوتمش اولدقلری وارد خاطر در .

بوراده برچوق چشمه اسمارینی قید ایتمدم؛ بونلری ومنبعلرینی
برر برر تدقیق ایچون بر پروغرام چیزدم :

ابراهیم افندی چشمه سی (کونید آلتی)

چارشی چشمه سی ،

قلعه صوبی ،

قاپوچی ،

بکر قاضی ،

دیرکلی کوشه ،

آخی اروان .

اعضادن محترم برذاتک ریاستیه موقع اجتماعلرینی بیلمدیکم دیکن
برقاج سویملی ذواتک رفاقتیه بو چشمه لرك منبع و بوللرینی برر برر
کورمک و تدقیق ایتمک ایچون یوله حقیقدق .

عمارت موقعندن حاجت تهسنه دوغری دیبه شوفوره امر و بریلدی .
بعضاً کچدیکمز سوقاقلر او قادار داردیکه ، کوشه یی دوزرکن ،
کوشه ییده برابر سوکوب کوتوردک .

تا حاجت تهسنه قدر یول اولمدیغندن اوتوموییلدن ایندک ،
خیلیجه یایان قطع مسافه ایندک .

کیش برمزارلنک اتکنده رهبرمز صو بوللرینک استقامتی بزه
تعریف ایدیوردی :

— ایشته چارشی چشمه سنک بوهره نکلری بورادن کچر؛ دیبه رک
قازما کوره ک طاشیانه اشعارت ایندیکی یرلری قازماسی ایچون امر
وردی .

هنوز اوچ درت قاریش بیله قدر قازمادن قیریق بر بوهره نک
بولوق ، اوزری برقاج طاشله اورتلشدی ؛ (صو یولجی بابا) بو

طاشلری قالدیردی و بزه صوی کوستردی . بورو ایچنده ایجه برصو آقوردی .

— حَقْ حَکْمَتِی بُو صُو یوقاری طرفلرده دها آزددر بورالره کلتجه به قدر کندی کندینه چوغالیر دینه رک مطالعه سنی علاوه ایدیوردی . (صو یولجی بابا) مزارلغک دیگر برجهه سنی اشارت ایدهرک :

— بو تپه نك آلتنده دیگر بورولره کلن صولرک هپسی شهره قدر کدر ، دیدی .

بو صولر (کوزه) یعنی منبع صولری اولیوب آنجق حاجت تپه ده کی کنیش بر مزارلغک آلتنده خارجه ترهر ایش بر قالکر طبقه سنک تحت الارض صو صیزینتیلرینی طوبلایوب طوبراق بورولره شهره قدر ایصال ایدیورلر .

شوراسی علماً ناستدرکه قالکرلی اراضیده کی صیزینتی صولر حق منبع صولری بيله دها فضلته تهلکه ابراز ایدر .

پورتاتیف لابوراتوارمرك قاپاقلرینی آجدق ؛ شیشه لری ، معیارلری و آلتلری میدانه چیقاردق . هر کس برصراقله نتیجه عملیه منتظر ایدی : — اقدیلار بوضو ایچلمز! دیدیکم وقت هر کس حیرتله دبکلیوردی .

بو صویک مقیاس ماء درجه سی (۱۷) ، درجه حرارتی اون دو قوز ایدی . احتوا ایتدیکی مواد عضویه نك مقداری چوقجه اولوب کبریتت حتی قوسفوریت تعاملی اهمال ایدیله جک بدرجه ده دکلدی . ایکنجی برچشمه صوی یولنه دوغری یولاندق . کونبد آلتنده

ابراهیم اقدی چشمه سی ، اوراچه دها فضلته شهرتی وارده س ، صوی پک نافع ایش حتی ذانک بریسی دیدیکه بو چشمه نك صوبندن باشقه صو ایچهم ، نجه اک خفیف برصودر . فقط بزم تحلیلمزه کوره اولکندن بر فرقی اولدیغنی کوردک .

بو صو دخی بر مزارلغك دیندن ، بر طرفندن کلیوردی .
والحاصل قاپوجی ، دیرکلی گوشه ، آخی اروان صولریتك دخی
هپسی باشقه باشقه مزارلقلر جوارندن طوبالانمش صولر اولدیغنی
سویلدیلر یالکز (قلعه صوی) دیدکلری چشمه شهرک مرکزنده
صنی بر تپهك اوزرینه قدر دمیر بورولرله چقارلش بر صودر .
احتمال بو صو دخی شهرک خارجنده عادی وسائطله ویاخود بر مزارلغك
ایچندن کتیرلش اولسه کرک .

قیر شهرده دخی صولر حقنده ترتیب ایندیکم بر قونفرانیسده
قیر شهرلیرله صولرنده (نولو خلاصه سی) ایچدکلری سویلکی اونوتمدم .
اون اوچ بیک کیشیک بر بلده اون اوچ کیشی به قدر ایندیکنده
بن حیرت ایندم .

شهرک یوقاریسنده تخمیناً درت بش کیلومترهك بر مسافده
(اوکسه صوی) دمیر بورولرله شهره ایصال ایدلسه بو مزارلغ
صولری ایچمکدن داها خیرلدر ظن ایدهرم .

صو حقنده آنادولیده ایکی فکر

آفیون قره حصاری اطرافنده کی کویلرده کزدیکم ائساده اختیار
بر رنجبرله حسبحال ایدیوردم .
صادق بك کوینده فوطوغراف آلیرکن اطرافز یکریمی قدرسکزدن
اون بش یاشلریته قدر سویلی و صاعلام چوجقلرله دولو ایدی .
اختیاره صودرم :

— بابا بو چوجقلر سزک کویکمیدر ؟

— اوت هپسی بزم کویک چوجقلریدر . بزم کویده چوجقلر
ماشالله بك چابوق اوردر ؛ فقط آشاغیده کی کویک ، فتحی بك
کوی ، چوجقلری یاشاماز وجیلزدرلر . چونکه بز (اریکمن) ده کی

كوزه صوتی ایچرز . اونلر (آقاز) ، چای صوتی ، یاخود قوی صوتی ایچرلر .

ایکینجی فکر ایسه بوکا تماماً ضد ایدی . قیر شهرده صولر حقیقده کی مطالعاتی ایضاح ایتدکن صوکره شویله برتقیده معروض قالدیم .

— بک اوغلم ، آلتش درت یا شنده بیم ، رفیقه مده حمد اولسون بیم کبی کوچلی قوتلی ، هپ سزک بکنم بکنم بکنم صولردن ایچورز . حمد اولسون کوربورسکری یا هیچ برشی اولماق ، الان یا شیورز .
— قاج چوجنکر وار ، شمدی به قدر قاج چوجنکر دنیایه کلدی دییه صوردم .

— شمدی به قدر اون ایکی چوجنم دنیایه کلدی .. دوقوزی تولدی ، اوچی یا شیور دیدی .

مجلسمزده موجود اون قدر ذوانه صوردم وقید ایتدم .
یدی چوجنی اولانک نادرآ اوچی برحیات اولدیغنی سویلدیلر ؛ همان اکثریتله سکز و یاخود اون چوجنی دنیایه کلش آنجق ایکیسی و یاخود اوچی یا شامشدر .

علاوة دیدمکه :

— یا شایانلره دکل قابل اولسه ده توللره صورساق بوزوالیلر

بیچین تولشاردر ؟

مدرس عصمت یا شامشدر تریک برسوزی :

شهرلر مکز سوقاقلدی دهاا بر قاج سنه یاموزلی اولسونه کیمیلری قارا کلقره قالسونه فقط ایچیلرک صولری اینه لوم سرعند همت ایلسونه .